

—
Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР за
період з 01.12.2019 по 31.12.2019

Зміст

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми	4
1.1. Господарська юрисдикція	4
1.2. Кримінальна юрисдикція	6
1.3. Цивільна юрисдикція	12
2. Справи, розглянуті з підстав неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах	14
3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду	17
3.1. Господарська юрисдикція	17
3.2. Цивільна юрисдикція	22
4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	31
4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства	31
4.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства	40
4.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку кримінального судочинства	46
4.4. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства	47
5. Окремі правові позиції Великої Палати Верховного Суду	48
6. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду	58
7. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів	63

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ВСУ	– Верховний Суд України
КАС ВС	– Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КЦС ВС	– Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
ККС ВС	– Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
КАС України	– Кодекс адміністративного судочинства України
ГК України	– Господарський кодекс України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України
КК України	– Кримінальний кодекс України
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
КЦЗ України	– Кодекс цивільного захисту України
ПК України	– Податковий кодекс України

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми

1.1. Господарська юрисдикція

Початок перебігу строків позовної давності за вимогами про витребування майна в порядку статті 388 ЦК України обчислюється з моменту, коли особа дізналася про вибуття свого майна до іншої особи, яка згодом його відчужила добросовісному набувачу

26 листопада 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Львівської міської ради на постанову Західного апеляційного господарського суду від 21 березня 2019 року та рішення Господарського суду Львівської області від 17 грудня 2018 року у справі за позовом Львівської міської ради до Товариства з обмеженою відповідальністю «Скай Проект» (далі – ТОВ «Скай Проект»), за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Товариства з обмеженою відповідальністю «Нарнія-Трейд» (далі – ТОВ «Нарнія-Трейд»), про витребування земельної ділянки, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

27 грудня 2000 року на підставі розпорядження Львівської обласної державної адміністрації від 15 грудня 2000 року № 1454 між останньою та ЗАТ «Авіас-Плюс» було укладено договір купівлі-продажу земельної ділянки для будівництва АЗС площею 0,2 га, яка розташована за адресою: м. Львів, вул. Стрийська - вул. Чмоли, та видано ЗАТ «Авіас-Плюс» відповідний державний акт про право власності на землю від 23 січня 2001 року № ЛВ 028577.

12 квітня 2002 року ЗАТ «Авіас Плюс» продало, а Відкрите акціонерне товариство (далі – ВАТ) «Дніпронафтопродукт» придбало зазначну земельну ділянку.

Господарський суд міста Києва рішенням від 11 травня 2002 року у справі № 31/89, яке набрало законної сили, визнав недійсними: вищезазначені розпорядження Львівської облдержадміністрації від 27 грудня 2000 року про продаж земельної ділянки, договір купівлі-продажу земельної ділянки та державний акт на право власності на землю з підстав відсутності волі територіальної громади міста Львова на її продаж.

8 червня 2004 року між ВАТ «Дніпронафтопродукт» та Закритим акціонерним товариством (далі – ЗАТ) «Фірма «Львів-Петроль» було укладено договір купівлі-продажу спірної земельної ділянки, згідно з яким останнє придбало її у власність.

14 листопада 2008 року на загальних зборах акціонерів ЗАТ «Фірма «Львів-Петроль» прийнято рішення про створення ТОВ «Нарнія-Трейд» та внесено до статутного капіталу новоствореного товариства майно, у тому числі і спірну земельну ділянку.

23 березня 2017 року між ТОВ «Нарнія-Трейд» та ТОВ «Скай Проект» підписано акт приймання-передачі земельної ділянки як внесок до статутного капіталу ТОВ «Скай Проект».

28 березня 2017 року за ТОВ «Скай Проект» зареєстровано право власності на спірну земельну ділянку, що підтверджується витягом із Державного реєстру речових прав на нерухоме майно про реєстрацію права власності від 3 квітня 2017 року № 84113749.

Львівська міська рада, з посиланням на статтю 388 ЦК України, зазначаючи, що спірне майно вибуло з комунальної власності поза її волею, просила витребувати указану земельну ділянку у ТОВ «Нарнія-Трейд».

Суди попередніх інстанцій дійшли висновку про наявність підстав для витребування спірного майна на підставі статті 388 ЦК України, проте відмовили в позові на підставі статей 256, 261 ЦК України, зазначивши про те, що позивачу стало відомо про рішення суду щодо спірної ділянки ще 1 травня 2002 року, і саме з цієї дати слід обчислювати початок перебігу позовної давності.

ОЦІНКА СУДУ

Скаржник стверджує, що позовна давність у цій справі має обчислюватись з моменту, коли Львівській міській раді стало відомо про набуття права власності на спірну земельну ділянку саме ТОВ «Нарнія-Трейд», що відбулося після отримання Львівською міською радою відповідної інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно в порядку загального доступу згідно зі статтею 32 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» – після 26 листопада 2015 року.

Відповідно до частини першої статті 261 ЦК України перебіг позовної давності починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила, а не від дня, коли власник майна, яке перебуває у володінні іншої особи, дізнався чи міг дізнатися про кожного нового набувача цього майна.

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що оскільки право власності територіальної громади м. Львова на спірну земельну ділянку було порушено в момент її вибуття з комунальної власності у володіння іншої особи, то початок перебігу позовної давності для позову, поданого на захист цього порушеного права, пов'язується з моментом, коли Львівська міська рада довідалася або могла довідатися про порушення її права або про особу, яка його порушила, а саме про факт вибуття з комунальної власності у володіння іншої особи.

Порушення права та підтвердження такого порушення судовим рішенням не є тотожними поняттями. Закон не пов'язує перебіг позовної давності з ухваленням судового рішення про порушення права особи. Тому перебіг позовної давності починається від дня, коли позивач довідався або міг довідатися про порушення його права, а не від дня, коли таке порушення було підтверджене судовим рішенням.

Закон також не пов'язує перебіг позовної давності за віндикаційним позовом ані з укладенням певних правочинів щодо майна позивача, ані з фактичним переданням майна порушником, який незаконно заволодів майном позивача, у володіння інших осіб.

Тому Велика Палата Верховного Суду не погоджується з висновком судів попередніх інстанцій, що перебіг позовної давності починається від дня, коли позивачу стало відомо про рішення суду щодо спірної ділянки в іншій справі.

Оскільки порушення прав позивача було предметом судового розгляду в іншій справі № 31/89, то позивачу було відомо про таке порушення ще на час звернення позивача з позовом у зазначеній справі. Суди попередніх інстанцій дату такого звернення не встановили. Водночас суди попередніх інстанцій встановили, що судові рішення у справі № 31/89 було прийняте Господарським судом міста Києва 1 травня 2002 року. Зазначене свідчить про те, що позивачу було відомо про порушення його прав принаймні на цю дату.

Водночас, з метою забезпечення єдності судової практики Велика Палата Верховного Суду відступає від висновків, висловлених у постановках Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 16 серпня 2018 року у справі № 711/802/17 та від 6 червня 2018 року у справі № 520/14722/16-ц, згідно з якими початок перебігу строків позовної давності за вимогами про витребування майна в порядку статті 388 ЦК України відліковувався з моменту набуття добросовісним набувачем права власності на майно, а не з моменту, коли особа дізналася про вибуття свого майна до іншої особи, яка згодом його відчужила добросовісному набувачу.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про залишення касаційної скарги Львівської міської ради без задоволення, а постанови суду апеляційної інстанції – без змін, оскільки її ухвалено з додержанням норм матеріального та процесуального права.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 листопада 2019 року у справі № 914/3224/16 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86401166>.

1.2. Кримінальна юрисдикція

Якщо колегія суддів, палата, яка розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку, вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі об'єднаної палати Касаційного кримінального суду, то вона передає таке кримінальне провадження на розгляд цієї ж об'єднаної палати.

Прокурор, який був включений до групи прокурорів, однак не брав участі в судових засіданнях, має право на подання апеляційної чи касаційної скарги

27 листопада 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула матеріали кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 12014220380002071 за обвинуваченням: ОСОБА_3, громадянина України, який народився ІНФОРМАЦІЯ_1 у с. Радгоспне Близнюківського району Харківської області, зареєстрований та проживає за адресою: АДРЕСА_1, у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 115, ст. 348 Кримінального кодексу України (далі - КК України), за касаційними скаргами прокурора, потерпілих ОСОБА_4, ОСОБА_2, ОСОБА_5, ОСОБА_6 на вирок Лозівського

міськрайонного суду Харківської області від 7 липня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Харківської області від 29 березня 2018 року у справі № 629/847/15-к, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Згідно з вироком Лозівського міськрайонного суду Харківської області від 7 липня 2017 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Харківської області від 29 березня 2018 року, ОСОБА_3 визнано винним у тому, що він ІНФОРМАЦІЯ_2 року приблизно о 22 годині 00 хвилин, будучи у стані алкогольного сп'яніння, приїхав до будівлі контори СФГ «Кременчуцький М. І.» за адресою: вул. Центральна, 21, с. Радгоспне Близнюківського району Харківської області та, діючи з метою умисного вбивства ОСОБА_9 з мотивів неприязних відносин, здійснив постріл у напрямку останнього з мисливської гладкоствольної рушниці «Fabarm», спорядженої дробовими патронами 12 калібру, спричинивши потерпілому проникаюче вогнепальне поранення, від якого той помер на місці. За ці дії ОСОБА_3 засуджено за ч. 1 ст. 115 КК України.

Також ОСОБА_3 обвинувачувався в тому, що він у вищевказаний час та в зазначеному місці з метою протиправного заподіяння смерті працівникові правоохоронного органу – дільничному інспектору міліції Лозівського МВ ГУМВС України в Харківській області ОСОБА_4 під час виконання останнім своїх службових обов'язків умисно здійснив постріл у його бік, заподіявши легкі тілесні ушкодження з короткочасним розладом здоров'я. За вказані дії ОСОБА_3 пред'явлено обвинувачення за ст. 348 КК України, за яким його виправдано судом через відсутність складу цього кримінального правопорушення.

Колегія суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду передала зазначене кримінальне провадження на розгляд Великої Палати Верховного Суду на підставі частини п'ятої статті 434-1 КПК України, мотивуючи рішення тим, що у цьому кримінальному провадженні два питання, які становлять виключну правову проблему: по-перше, як має діяти колегія суддів, палата в разі, якщо вона вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні об'єднаної палати Касаційного кримінального суду; по-друге, як визначається обсяг повноважень прокурорів під час оскарження судових рішень у касаційному та в апеляційному порядку.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо порядку відступу від висновку про застосування норм права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні об'єднаної палати

На відміну від положень статті 434-1 КПК України, положеннями відповідних статей ГПК України, ЦПК України, КАС України передбачено, що суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає справу на розгляд об'єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи об'єднаної палати. У цих процесуальних

кодексах законодавець не вжив словосполучення «інша об'єднана палата», як це зроблено в частині другій статті 434-1 КПК України.

Відповідно у ГПК України, ЦПК України та КАС України чітко та недвозначно прописано, що суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, передає справу на розгляд об'єднаної палати, якщо ця колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі об'єднаної палати.

Відсутність у статті 434-1 КПК України механізму для відступу від правового висновку, викладеного в рішенні об'єднаної палати, є правовою прогалиною, вирішення якої має істотне значення для формування практики суду касаційної інстанції. Велика Палата Верховного Суду вважає, що усунення цієї прогалини можливе шляхом застосування аналогії норм кримінального процесуального закону, які регламентують порядок передачі кримінального провадження у разі необхідності відступу від висновку палати (тієї ж самої, яка раніше сформулювала правовий висновок), а також Великої Палати Верховного Суду, тобто за аналогією до частин першої та четвертої статті 434-1 КПК України.

Отже, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що якщо колегія суддів, палата вважають за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні об'єднаної палати відповідного касаційного суду, то справа може бути передана на розгляд об'єднаної палати Касаційного кримінального суду, яка за наявності для цього відповідних правових підстав може відступити від висновків, прийнятих цією ж об'єднаною палатою раніше.

Щодо обсягу повноважень прокурорів під час оскарження судових рішень в апеляційному та касаційному порядку

Прокурори, які включені до складу групи прокурорів, і в такий спосіб знаходяться в єдиному організаційно-процесуальному утворенні, спрямовані на досягнення єдиної мети, виконують загальні завдання. Крім того, всі прокурори, які входять до складу групи прокурорів, мають однакові процесуальні права і обов'язки, а отже, однаковий процесуальний статус.

Група прокурорів у кримінальному провадженні діє як єдиний процесуальний суб'єкт – прокурор.

Велика Палата Верховного Суду констатує, що всі прокурори, визначені у групі прокурорів для здійснення процесуального керівництва (за винятком старшого прокурора, на якого, крім іншого, покладається додаткове повноваження з керівництва діями інших прокурорів групи), є взаємозамінні та рівнозначні між собою в межах визначеного кримінального провадження. Протилежне розуміння нівелювало б саму мету створення такої групи прокурорів у кримінальному провадженні.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що право, передбачене частиною шостою статті 393, частиною шостою статті 425, пунктами 15, 20 частини другої статті 36 КПК України, на подання апеляційної та касаційної

скарг прокурором, який входить до складу групи прокурорів, визначеної в порядку статті 37 цього Кодексу, не обмежується його участю в судових засіданнях з розгляду конкретного кримінального провадження в судах попередніх інстанцій. Якщо прокурор був включений до групи прокурорів, однак не брав участі у судових засіданнях, він має право на подання апеляційної чи касаційної скарги.

Щодо суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 348 КК України

Суб'єктивна сторона посягання на життя працівника правоохоронного органу характеризується умисною формою вини. Обвинувачений повинен усвідомлювати, що посягає на життя працівника правоохоронного органу саме у зв'язку з виконанням ним своїх службових обов'язків. Однак суб'єктивна сторона цього складу злочину не пов'язана з точною обізнаністю винного зі змістом тих службових обов'язків, які в даний момент виконує потерпілий. Достатньо, щоб винний усвідомлював сам факт того, що працівник правоохоронного органу здійснює свої службові повноваження.

Тому Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що факт необізнаності особи про виконання працівником міліції конкретних службових обов'язків не виключає можливої наявності в діях обвинуваченого складу злочину, передбаченого ст. 348 КК України.

При кваліфікації за ст. 348 КК України кримінальна відповідальність настає, якщо злочин вчинено з метою не допустити чи припинити правомірну діяльність потерпілого у зв'язку з виконанням ним зазначеного обов'язку, змінити характер останньої, а так само з мотивів помсти за неї незалежно від часу, що минув з моменту виконання потерпілим своїх обов'язків до моменту вбивства.

Факт попереднього знайомства з працівником правоохоронного органу, так само, як і поінформованість про те, що померлий ОСОБА_9 звернувся до міліції з відповідною заявою, не свідчить про наявність або відсутність умислу на посягання на життя працівника правоохоронного органу у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 листопада 2019 року у справі № 629/847/15-к можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86105184>.

Генеральний прокурор або його заступник можуть доручити вручення прийнятого (складеного) та підписаного ними повідомлення про підозру судді іншому суб'єкту, уповноваженому здійснювати процесуальні дії у конкретному кримінальному провадженні

11 грудня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула матеріали кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 4201300000000557, за обвинуваченням: ОСОБА_1, який народився ІНФОРМАЦІЯ_1 в с. Великі Бірки Тернопільського району Тернопільської області, проживає за адресою: АДРЕСА_1, раніше не судимого, у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 Кримінального кодексу України (далі – КК України) (в редакції Закону № 3207-VI від 7 квітня 2011 року); ОСОБА_2, який

народився ІНФОРМАЦІЯ_2 в м. Кременчуці Полтавської області, зареєстрований за адресою: АДРЕСА_2, раніше не судимого, у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 27 - ч. 3 ст. 368 КК України (в редакції Закону № 3207-VI від 7 квітня 2011 року), за касаційною скаргою прокурора на ухвалу Апеляційного суду Полтавської області від 15 січня 2018 року, і прийняла постанову, а якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Вироком Кременчуцького районного суду Полтавської області від 27 листопада 2015 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Полтавської області від 15 січня 2018 року, ОСОБА_1 визнано невинуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК України (в редакції Закону № 3207-VI від 7 квітня 2011 року), і виправдано у зв'язку з недоведеністю того, що вчинено кримінальне правопорушення, в якому він обвинувачувався, поновлено ОСОБА_1 в правах, обмежених під час кримінального провадження, обраний запобіжний захід - підписку про невиїзд - скасовано.

Суддя Харківського апеляційного суду ОСОБА_1 обвинувачувався в тому, що він як службова особа, яка займає відповідальне становище, уповноважена на виконання функцій держави, одержав хабар в значному розмірі за виконання в інтересах того, хто дає хабар, будь-якої дії з використанням службового становища під час апеляційного перегляду справи № 2а-1670/1802/11 у складі колегії суддів.

Цим же вироком дії ОСОБА_2 кваліфіковано за ч. 1 ст. 190 КК України та звільнено його від кримінальної відповідальності за цей злочин на підставі п. 2 ч. 1 ст. 49 цього Кодексу у зв'язку із закінченням строків давності, кримінальне провадження щодо нього закрито.

Прокурор звернувся з касаційною скаргою, в якій порушує питання про скасування ухвали апеляційного суду та призначення нового розгляду в суді апеляційної інстанції з підстав істотного порушення вимог кримінального процесуального закону та неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність. Зокрема, помилковим, на переконання прокурора, є висновок суду про те, що вручення слідчим повідомлення про підозру ОСОБА_1, яке складене та підписане заступником Генерального прокурора України за дорученням останнього, суперечить вимогам кримінального процесуального закону, бо КПК України такої заборони не містить.

ОЦІНКА СУДУ

Припис пункту 3 частини першої статті 481 КПК України є додатковою гарантією незалежності суддів, їхньої професійної діяльності, оскільки забезпечує ефективне виконання ними службових функцій шляхом встановлення ускладненого порядку кримінального переслідування щодо них.

Таким чином, наділення лише Генерального прокурора або його заступника повноваженнями щодо погодження і наступного підписання письмового повідомлення про підозру судді сумнівів не викликає, оскільки саме перевіркою наявності підстав для вчинення такої процесуальної дії виключно цими суб'єктами забезпечуються гарантії незалежності судді. Адже, за таких умов контроль за

дотриманням законності повідомлення про підозру здійснюють представники прокуратури найвищого рівня.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що письмове повідомлення про підозру судді, яке передбачає погодження та наступне підписання такого процесуального документа, може здійснювати лише Генеральний прокурор або його заступник.

Це повноваження Генерального прокурора або його заступника є винятковим і не може бути передоручене іншим прокурорам чи слідчим. Для реалізації цього повноваження ані Генеральний прокурор, ані його заступник не повинні обов'язково здійснювати процесуальне керівництво у відповідному кримінальному провадженні щодо судді, оскільки чинне кримінальне процесуальне законодавство такої вимоги не встановлює.

Вручення процесуального документа (повідомлення про підозру), а також повідомлення і роз'яснення (за необхідності) прав підозрюваному є кінцевим етапом, яким завершується процедура здійснення повідомлення про підозру судді. Однак саме по собі вручення тексту повідомлення про підозру судді іншим суб'єктом за умови, що його було прийнято, перевірено, складено та підписано уповноваженим на це статтею 481 КПК України суб'єктом, не порушує гарантії суддівської незалежності. Подальше вручення такого документа не дає підстав вважати, що суб'єкт його вручення якимось чином впливає на реалізацію цієї гарантії.

Колегія суддів вважає, що мета забезпечення відповідних гарантій для судді є досягнутою на попередніх етапах виконання комплексу дій щодо здійснення повідомлення про підозру судді, про які йшлося вище. Особливих вимог щодо вручення як до акту передання особисто, безпосередньо «з рук в руки» судді складеного Генеральним прокурором або його заступником тексту повідомлення про підозру не встановлює ані загальна норма статті 278 (єдина, що регулює саме порядок вручення цього повідомлення), ані не встановлювала спеціальна норма статті 481 КПК України (в редакції до набрання чинності Закону № 187-IX від 4 жовтня 2019 року), ані відповідні норми Закону № 1402-VIII.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що вручення повідомлення про підозру судді іншою уповноваженою особою за умови, що рішення було прийняте та підписане визначеним на це статтею 481 КПК України суб'єктом, не порушує гарантії суддівської незалежності. Тому Генеральний прокурор або його заступник можуть доручити слідчому або іншому прокурору вручити судді повідомлення про підозру (в редакції статті 481 КПК України до прийняття Закону № 187-IX від 4 жовтня 2019 року). Водночас, відповідне доручення Генеральний прокурор або його заступник могли надати лише тій уповноваженій особі, яка здійснювала досудове розслідування або входила до групи, яка призначена для здійснення цього кримінального провадження відповідно до статті 37 КПК України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2019 року у справі № 536/2475/14-к можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86365236>.

1.3. Цивільна юрисдикція

Законодавство України не містить спеціального порядку відшкодування шкоди за пошкоджений у період проведення антитерористичної операції об'єкт нежитлової нерухомості, а тому стаття 19 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» не породжує легітимного очікування щодо отримання від Держави України такого відшкодування незалежно від того, на якій території – підконтрольній чи непідконтрольній Україні – мав місце вказаний акт

Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 (далі – позивачка) до Держави України в особі Кабінету Міністрів України (далі – КМ України), Державної казначейської служби України (далі – ДКС України) про відшкодування майнової шкоди за касаційною скаргою, поданою від імені КМ України Головним територіальним управлінням юстиції у Донецькій області (далі – ГТЮЮ у Донецькій області), на рішення Орджонікідзевського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 20 квітня 2017 року і рішення Апеляційного суду Донецької області від 16 серпня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

24 січня 2015 року у період проведення антитерористичної операції внаслідок терористичного акта – артилерійського обстрілу житлового масиву у мікрорайоні «Східний» м. Маріуполя – був пошкоджений (знищений) належний позивачці на праві власності торгівельний об'єкт.

Згідно з розпорядженням КМ України № 1275-р від 2 грудня 2015 року м. Маріуполь належить до населених пунктів, в яких проводилася антитерористична операція.

Місто Маріуполь не належить до населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють їхні повноваження відповідно до розпорядження КМ України № 1085 від 7 листопада 2014 року.

Станом на 24 січня 2015 року органи державної влади на території м. Маріуполя Донецької області здійснюють повноваження в повному обсязі, проте досі не відшкодували завдану позивачці шкоду, а торгівельний об'єкт досі не є відновленим.

Управління Служби безпеки України (далі – УСБУ) в Донецькій області проводить досудове розслідування у кримінальному провадженні № 2201505000000047 за ознаками злочину, передбаченого частиною третьою статті 258 Кримінального кодексу України (далі – КК України). У цьому кримінальному провадженні позивачка є потерпілою.

Згідно з висновком судової оціночно-будівельної експертизи розмір шкоди, спричиненої позивачці внаслідок пошкодження торгівельного об'єкта, складає 888 715 грн.

Позивачка звернулася до суду з позовом про відшкодувати їй 888 715,00 грн шкоди, заподіяної терористичним актом, за рахунок коштів Державного бюджету України за пошкоджене торгівельне приміщення.

Суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, позов задовольнив.

ОЦІНКА СУДУ

Частина перша статті 19 Закону передбачає спеціальне правило, відповідно до якого відшкодування шкоди, заподіяної громадянам терористичним актом, провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до закону і з наступним стягненням суми цього відшкодування з осіб, якими заподіяно шкоду, в порядку, встановленому законом. Крім того, у порядку, визначеному законом, провадиться відшкодування шкоди, заподіяної терористичним актом організації, підприємству або установі (частина друга статті 19 Закону).

З огляду на зміст вказаних приписів реалізація права на отримання зазначеного відшкодування поставлена у залежність від існування компенсаційного механізму, що має бути встановлений в окремому законі. Закон, який регулює порядок відшкодування за рахунок коштів Державного бюджету України шкоди, заподіяної терористичним актом об'єктам нежитлової нерухомості громадян, відсутній як на час виникнення спірних правовідносин, так і на час розгляду справи судами. Більше того, у законодавстві України відсутня не тільки процедура виплати означеного відшкодування, але й чіткі умови, необхідні для заявлення майнової вимоги до держави про надання такого відшкодування.

Відповідно до частини восьмої статті 86 і частини третьої статті 89 Кодексу цивільного захисту України (далі – КЦЗ України) постановою КМ України від 18 грудня 2013 року № 947 був затверджений Порядок надання та визначення розміру грошової допомоги або компенсації постраждалим від надзвичайних ситуацій, які залишилися на попередньому місці проживання (далі – Порядок), який викладений у редакції постанови КМ України від 10 липня 2019 року № 623.

Однак Порядок не поширюється на випадки відшкодування державою шкоди постраждалим від пошкодження торговельних об'єктів, інших нежитлових будівель і споруд внаслідок терористичного акта (незалежно від того, чи таке пошкодження відбулося під час і на території проведення антитерористичної операції, чи ні).

На підставі викладеного Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що передбачене у статті 19 Закону право на відшкодування відповідно до закону шкоди, заподіяної громадянам терористичним актом, не породжує легітимного очікування на отримання від Держави України такого відшкодування за пошкоджений у період проведення антитерористичної операції торговельний об'єкт незалежно від того, на якій території - підконтрольній чи невідконтрольній Україні - мав місце вказаний акт.

З аналогічних підстав не породжує у позивачки такого очікування і застосована судом першої інстанції стаття 85 КЦЗ України, відповідно до якої відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій здійснюється у порядку, визначеному законом.

Отже, право на отримання за рахунок держави компенсації за шкоду, заподіяну у період проведення антитерористичної операції внаслідок пошкодження під час терористичного акта належного позивачці на праві власності торговельного об'єкта, не має у законодавстві України такої юридичної основи, що дає змогу визначити конкретний майновий інтерес позивачки. Тим більше, немає підстав вважати, що такий інтерес становить реальну вартість торговельного об'єкта на час розгляду справи.

Застосування апеляційним судом до спірних правовідносин за аналогією закону (частина восьма статті 8 ЦПК України у зазначеній редакції) приписів статті 86 КЦЗ України для реалізації позивачкою права, передбаченого у статті 19 Закону Велика Палата Верховного Суду вважає помилковим, оскільки передбачене у статті 86 КЦЗ України правове регулювання стосується правовідносин, які не є подібними до тих, які склалися між сторонами спору у справі № 265/6582/16-ц.

Разом з тим, Велика Палата Верховного Суду зробила висновок, що відсутність у законодавстві України відповідних приписів щодо відшкодування власникові шкоди, заподіяної його об'єкту нежитлової нерухомості терористичним актом, не перешкоджає особі, яка вважає, що стосовно її права власності на таке майно певний позитивний обов'язок не був виконаний, вимагати від держави компенсації за це невиконання на підставі статті 1 Першого протоколу до Конвенції. Проте залежно від змісту порушення та зумовлених ним наслідків для потерпілого означена компенсація з огляду на практику ЄСПЛ може суттєво відрізнятись: у разі встановлення факту порушення державою позитивних обов'язків розробити компенсаційні механізми за втручання, зокрема, у право мирного володіння майном і провести об'єктивне й ефективне розслідування факту втручання у це право, відсутні підстави для висновку про те, що така компенсація має передбачати відшкодування реальної вартості пошкодженого (знищеного) майна; тоді як за порушення негативного обов'язку не втручатися у вказане право держава може бути зобов'язана відшкодувати шкоду, завдану майну, у повному обсязі.

За результатами розгляду касаційної скарги Велика Палата Верховного Суду рішення судів попередніх інстанцій скасувала та направила справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 4 вересня 2019 року у справі № 265/6582/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86310215>.

2. Справи, розглянуті з підстав неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах

У зв'язку із виключенням із Земельного кодексу України права селищних рад передавати повноваження щодо надання, передачі та вилучення земельних ділянок своїм виконавчим комітетам, останні втратили зазначені повноваження з 1 січня 2002 року, навіть у випадку, якщо відповідне рішення про делегування таких повноважень селищною радою не скасовано

3 грудня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула заяву заступника Генерального прокурора України про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 31 травня 2017 року, ухвали Апеляційного суду Київської області від 18 січня 2017 року та рішення Обухівського

районного суду Київської області від 28 квітня 2015 року у справі за позовом прокурора Обухівського району Київської області в інтересах держави до Козинської селищної ради, ОСОБА_1, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_8, ОСОБА_9, ОСОБА_10, ОСОБА_11, Реєстраційна служба, про визнання незаконними та скасування рішень виконавчого комітету, визнання недійсним державного акта на право приватної власності на земельну ділянку, витребування земельної ділянки та визнання права власності, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

28 квітня 1998 року Козинська селищна рада своїм рішенням передала Виконкому повноваження щодо виділення земельних ділянок та їх приватизації.

Рішенням Виконкому № 3 від 28 березня 2002 року ОСОБА_2 та ОСОБА_1 надано у власність земельні ділянки площею 0,20 та 0,15 га відповідно для будівництва та обслуговування індивідуального житлового будинку та ведення особистого селянського господарства в АДРЕСА_1.

Рішенням Виконкому № 15/305 від 28 березня 2002 року ОСОБА_3 надано у власність земельну ділянку площею 0,15 га для будівництва і обслуговування індивідуального житлового будинку.

Рішенням Виконкому № 15/304 від 28 березня 2002 року ОСОБА_4 надано у власність земельну ділянку площею 0,15 га для будівництва і обслуговування індивідуального житлового будинку.

На підставі рішення Виконкому № 3 від 28 березня 2002 року, договору дарування № 3378 від 17 жовтня 2002 року, договорів купівлі-продажу № № 704, 708 від 12 березня 2002 року ОСОБА_1 виготовив державний акт на право приватної власності на земельну ділянку серії РЗ № 344587, що зареєстрований у Книзі записів державних актів на право приватної власності на землю за № 7543 від 04 листопада 2002 року.

У подальшому, всі земельні ділянки набуті ОСОБА_1 було об'єднано в дві земельні ділянки, яким присвоєно кадастрові номери з цільовим призначенням для будівництва та обслуговування житлового будинку та господарських будівель і споруд та з цільовим призначенням для ведення особистого селянського господарства.

Прокурор, звертаючись із указаним позовом, зазначив, що спірні земельні ділянки перейшли у власність фізичних осіб на підставі рішень Виконкому, який права на розпорядження ними не мав, оскільки такі повноваження належать виключно Козинській селищній раді, яка відповідних рішень не приймала.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 31 травня 2017 року, залишаючи без змін судові рішення судів попередніх інстанцій, погодився із висновками про відсутність правових підстав для задоволення позову прокурора та законність передачі у власність спірних земельних ділянок, і зазначив, що вказані земельні ділянки знаходяться в межах населеного пункту смт Козин Київської області, тому Козинська селищна рада володіла

необхідним обсягом повноважень щодо передання громадянам цих земельних ділянок у приватну власність, які нею було реалізовано через Виконком згідно з рішенням від 28 квітня 1998 року, що в судовому порядку незаконним не визнавалось та не скасовувалось.

Заступник Генерального прокурора України Стрижевська А. А. звернулася до Верховного Суду України із заявою про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 31 травня 2017 року, ухвали Апеляційного суду Київської області від 18 січня 2017 року та рішення Обухівського районного суду Київської області від 28 квітня 2015 року з передбачених пунктами 1, 4 частини першої статті 355 ЦПК України (у редакції, чинній на час подання заяви про перегляд судових рішень) підстав: неоднакового застосування судами одних і тих самих норм матеріального права, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах; невідповідності судових рішень висновкам, викладеним у постановах Верховного Суду України, щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права, а саме: статей 3, 9 ЗК України 1990 року та статей 26, 33 Закону № 280/97-ВР.

ОЦІНКА СУДУ

З 01 січня 2002 року набрав чинності новий ЗК України.

Розширений перелік повноважень сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин наведено у статті 12 ЗК України, згідно з яким виключно до компетенції сільської ради належить розпорядження землями територіальних громад та передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб.

На відміну від статті 3 ЗК України 1990 року, де було визначено, що повноваження щодо передачі, надання та вилучення земельних ділянок місцеві Ради народних депутатів можуть передавати відповідно органам державної виконавчої влади або виконавчим органам місцевого самоврядування, ЗК України 2001 року можливість делегування таких повноважень від органів місцевого самоврядування до їх виконавчих органів не передбачено.

За змістом статей 116, 118 ЗК України громадяни та юридичні особи набувають права власності на земельні ділянки із земель державної або комунальної власності, у тому числі в порядку безоплатної приватизації, за рішенням органів місцевого самоврядування в межах їх повноважень.

Отже, ЗК України, який набрав чинності з 01 січня 2002 року, на відміну від ЗК України 1990 року, не передбачає права сільських, селищних, міських рад на передачу своїх повноважень щодо надання, передачі або вилучення земельних ділянок виконавчим органам цих рад.

З огляду на викладене та у зв'язку із виключенням права селищних рад передавати зазначені повноваження своїм виконавчим комітетам, останні втратили з 01 січня 2002 року повноваження щодо надання, передачі та вилучення земельних ділянок, хоч відповідне рішення про делегування таких повноважень селищною радою і не скасовано.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду не погодилася із висновком судів попередніх інстанцій щодо правомірності дій Виконкому щодо передачі земельних ділянок у приватну власність за рішенням від 28 березня 2002 року та видачу державних актів про право власності на зазначені земельні ділянки, судові рішення у цій частині скасувала, а справу передала на розгляд до суду першої інстанції.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 03 грудня 2019 року у справі № 372/4583/14-ц можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86468656>.

3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду

3.1. Господарська юрисдикція

Суд, з'ясувавши при розгляді справи, що сторона або інший учасник судового процесу на обґрунтування своїх вимог або заперечень послався не на ті норми права, що фактично регулюють спірні правовідносини, самостійно здійснює правильну правову кваліфікацію останніх та застосовує для прийняття рішення ті норми матеріального і процесуального права, предметом регулювання яких є відповідні правовідносини

4 грудня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Кременчуцької міської ради Полтавської області (далі – Кременчуцька міськрада) до фізичної особи - підприємця Трохимчук Марини Сергіївни (далі – ФОП Трохимчук М. С.) про стягнення збитків у сумі 174 014,95 грн за касаційною скаргою Кременчуцької міськради на постанову Східного апеляційного господарського суду від 25 березня 2019 року й рішення Господарського суду Полтавської області від 11 грудня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Згідно з договором купівлі-продажу частини будівель та споруд промбазид від 03 червня 2005 року (далі – договір), посвідченим приватним нотаріусом Кременчуцького міського нотаріального округу Полтавської області Ганночкою О. В., Трохимчук М. С. набула права власності на частину будівель та споруд промбазид, що розташовані по АДРЕСА_1, що складаються з: складів літ. Б3, Б2, бп, б, загальною площею 576,6 кв. м.

18 жовтня 2005 року між Кременчуцькою міськрадою та суб'єктом підприємницької діяльності Трохимчук М. С. укладено договір оренди землі загальною площею 0,1986 га для експлуатації та обслуговування складських приміщень по АДРЕСА_1 строком до 01 вересня 2010 року

Відповідач не оформив у встановленому законом порядку право користування земельною ділянкою і у період з 01 вересня 2010 року по 27 вересня 2016 року відповідач використовував земельну ділянку без правовстановлюючих документів, орендну плату за договором не сплачував, хоча земельна ділянка використовувалась для розміщення об'єкта нерухомого майна, що призвело до неотримання Кременчуцькою міськрадою доходу від орендної плати за землю, який остання

отримала б у разі оформлення відповідачем згідно з вимогами статей 125, 126 Земельного кодексу України правовстановлюючих документів на земельну ділянку.

Рішенням виконавчого комітету Кременчуцької міськради від 29 травня 2017 року за № 484 «Про затвердження акта комісії по визначенню та відшкодуванню збитків, заподіяних територіальній громаді внаслідок порушення земельного законодавства, за користування земельною ділянкою по АДРЕСА_1» затверджено акт комісії від 06 квітня 2017 року по визначенню та відшкодуванню збитків, заподіяних територіальній громаді внаслідок порушення земельного законодавства, за користування земельною ділянкою загальною площею 1486 кв. м по АДРЕСА_1 м. Кременчуці, завданих Трохимчук М. С. Кременчуцькій міськраді, у зв'язку з порушенням земельного законодавства за період з 01 вересня 2010 року по 27 вересня 2016 року в сумі 174 014,95 грн. Проте вказані збитки відповідачем сплачені не були, що стало підставою для звернення до суду із цим позовом.

Суди попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовили, мотивуючи тим, що у спорах про стягнення орендної плати за користування земельною ділянкою без оформлення договору оренди кошти повинні стягуватись з користувача земельної ділянки на підставі (в порядку) статті 1212 Цивільного кодексу України. Проте, звертаючись з вимогами про стягнення збитків, Кременчуцька міськрада зазначала, що грошові кошти, вказані у позові, є саме збитками у формі неодержаного доходу, і взагалі не посилалась на норму статті 1212 Цивільного кодексу України.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пунктів 4, 5 частини третьої статті 162 Господарського процесуального кодексу України позовна заява повинна містити зміст позовних вимог: спосіб (способи) захисту прав або інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб (способи) захисту прав та інтересів, який не суперечить закону і який позивач просить суд визначити у рішенні; якщо позов подано до кількох відповідачів – зміст позовних вимог щодо кожного з них, а також виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; зазначення доказів, що підтверджують вказані обставини; правові підстави позову. З викладеного вбачається, що предмет позову – це певна матеріально-правова вимога позивача до відповідача, стосовно якої позивач просить прийняти судове рішення, яка опосередковується відповідним способом захисту прав або інтересів. Підстави позову – це обставини, якими позивач обґрунтовує свої вимоги щодо захисту права та охоронюваного законом інтересу.

Відповідно до частини третьої статті 46 Господарського процесуального кодексу України до закінчення підготовчого засідання позивач має право змінити предмет або підстави позову шляхом подання письмової заяви. Зміна предмета позову означає зміну вимоги, з якою позивач звернувся до відповідача, а зміна підстав позову – це зміна обставин, на яких ґрунтується вимога позивача. Одночасна зміна і предмета, і підстав позову не допускається.

На відміну від викладеного, правові підстави позову – це зазначена в позовній заяві нормативно-правова кваліфікація обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги. При цьому незгода суду з наведеним у позовній заяві правовим

обґрунтуванням щодо спірних правовідносин не є підставою для відмови у позові, як помилково вважали суди попередніх інстанцій у цій справі.

При цьому суди, з'ясувавши при розгляді справи, що сторона або інший учасник судового процесу на обґрунтування своїх вимог або заперечень послався не на ті норми права, що фактично регулюють спірні правовідносини, самостійно здійснює правильну правову кваліфікацію останніх та застосовує для прийняття рішення ті норми матеріального і процесуального права, предметом регулювання яких є відповідні правовідносини (аналогічну правову позицію викладено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 25 червня 2019 року у справі № 924/1473/15 (провадження № 12-15Гс19)). Зазначення позивачем конкретної правової норми на обґрунтування позову не є визначальним при вирішенні судом питання про те, яким законом слід керуватися при вирішенні спору (аналогічну правову позицію викладено у постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23 жовтня 2019 року у справі № 761/6144/15-ц (провадження № 61-18064св18)).

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що саме на суд покладено обов'язок надати правову кваліфікацію відносинам сторін виходячи із фактів, установлених під час розгляду справи, та визначити, яка правова норма підлягає застосуванню для вирішення спору. Самостійне застосування судом для прийняття рішення саме тих норм матеріального права, предметом регулювання яких є відповідні правовідносини, не призводить до зміни предмета позову та/або обраного позивачем способу захисту.

Проте суд апеляційної інстанції зазначеного не врахував та дійшов передчасного висновку про відмову у задоволенні позову, не застосовавши до спірних правовідносин правову норму, яка підлягає застосуванню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 грудня 2019 року у справі № 917/1739/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86310237>.

Велика Палата Верховного Суду підтримала правовий висновок Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо встановлення розміру щомісячних внесків на утримання багатоквартирного будинку, визначивши, що з огляду на відсутність імперативної норми про встановлення однакового розміру внеску для власників квартир та нежитлових приміщень, рішення загальних зборів об'єднання співвласників багатоквартирного будинку щодо встановлення внеску власникам нежитлових приміщень у більшому розмірі, ніж власникам квартир, не суперечить закону

3 грудня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку "Микільсько-Слобідська 2Б" (далі – ОСББ "Микільсько-Слобідська 2Б", скаржник) на постанову Північного апеляційного господарського суду від 12 березня 2019 року та рішення Господарського суду міста Києва від 9 жовтня 2018 року у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "Юнайтед Форест" (далі – ТОВ "Юнайтед Форест") до ОСББ "Микільсько-Слобідська 2Б" про визнання незаконним та

скасування рішення загальних зборів від 1 жовтня 2017 року в частині встановлення розміру загальних внесків, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач є власником нежитлових приміщень загальною площею 704,53 кв. м в будинку 2-Б по вулиці Микільсько-Слобідській у місті Києві. У свою чергу, відповідач – ОСББ "Микільсько-Слобідська 2Б" є юридичною особою, створеною власниками квартир та нежитлових приміщень цього будинку для сприяння використанню їхнього власного майна, утримання і використання спільного майна.

ОСББ "Микільсько-Слобідська 2Б" 1 жовтня 2017 року провело загальні збори об'єднання співвласників, якими, серед інших питань, прийнято рішення про встановлення розміру відрахувань на утримання та обслуговування будинку, оформлене протоколом загальних зборів ОСББ "Микільсько-Слобідська 2Б".

Відповідно до пунктів 8 та 9 протоколу загальні збори визначили, що з 1 листопада 2017 року власники житлової нерухомості сплачують внески з розрахунку 5 грн (5,5 грн за несвоечасної оплати) за 1 кв. м приміщення, а власники нежитлової – 7 грн (7,7 грн за умови несвоечасної оплати) за 1 кв. м приміщення.

ТОВ "Юнайтед Форест" звернулося з позовом до господарського суду вважаючи, що рішення загальних зборів у цій частині є таким, що порушує інтереси ТОВ "Юнайтед Форест" як співвласника будинку, адже фактично за однакові послуги частина співвласників будинку сплачує більше на 40 % внесків на утримання та обслуговування будинку, що є по суті привілеєм власників житлової нерухомості, який надається за рахунок власників нежитлових приміщень.

Суди попередніх інстанцій позовні вимоги задовольнили частково, скасували рішення загальних зборів в частині встановлення внесків на утримання (обслуговування) будинку для співвласників нежитлових приміщень у більшому розмірі, ніж для співвласників житлових приміщень цього будинку.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом статей 1, 9 Закону України від 14 травня 2015 року № 417-VIII "Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку" (далі – Закон № 417-VIII) управління багатоквартирним будинком здійснюється його співвласниками. За рішенням співвласників усі або частина функцій з управління багатоквартирним будинком можуть передаватися управителю або всі функції – об'єднанню співвласників багатоквартирного будинку (асоціації об'єднань співвласників багатоквартирного будинку).

За частинами першою-третьою статті 12 Закону № 417-VIII витрати на управління багатоквартирним будинком розподіляються між співвласниками пропорційно до їхніх часток співвласника, якщо рішенням зборів співвласників або законодавством не передбачено іншого порядку розподілу витрат.

За частиною другою статті 10 Закону № 417-VIII до повноважень зборів співвласників належить прийняття рішень з усіх питань управління багатоквартирним будинком, у тому числі про визначення переліку та розміру витрат на управління багатоквартирним будинком.

Відповідно до статті 10 Закону України від 29 листопада 2001 року № 2866-III "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку" (далі – Закон № 2866-III) загальні збори співвласників є вищим органом управління об'єднання, до виключної компетенції яких відноситься, зокрема, затвердження статуту об'єднання, внесення змін до нього; затвердження кошторису, балансу об'єднання та річного звіту; визначення порядку сплати, переліку та розмірів внесків і платежів співвласників. Рішення загальних зборів, прийняте відповідно до статуту, є обов'язковим для всіх співвласників.

Відповідно до статей 16-18 Закону № 2866-III об'єднання має право встановлювати порядок сплати, перелік та розміри внесків і платежів співвласників, у тому числі відрахувань до резервного та ремонтного фондів, які за статтею 21 Закону № 2866-III належать до коштів об'єднання, та зобов'язане забезпечувати дотримання інтересів усіх співвласників при встановленні умов і порядку володіння, користування і розпорядження спільною власністю, розподілі між співвласниками витрат на експлуатацію та ремонт спільного майна.

Статтею 20 Закону № 2866-III врегульовано визначення часток внесків і платежів на утримання, експлуатацію та ремонт спільного майна. Так, частка співвласника у загальному обсязі внесків і платежів на утримання, реконструкцію, реставрацію, проведення поточного і капітального ремонтів, технічного переоснащення спільного майна у багатоквартирному будинку встановлюється пропорційно до загальної площі квартири (квартир) та/або нежитлових приміщень, що перебувають у його власності. Частка участі співвласника квартири та/або нежитлового приміщення визначається відповідно до його частки як співвласника квартири та/або нежитлового приміщення.

Суди з'ясували, що при прийнятті спірного рішення про розподіл витрат на управління будинком та розмежування розміру внесків в залежності від виду нерухомого майна, належного співвласникам (житлове чи нежитлове), у кошторисі були враховані різні режими функціонування, навантаження на 1 кв. м таких приміщень (житлових і нежитлових), різний обсяг необхідності витрат на обслуговування такого приміщення та прибудинкової території (навантаження на внутрішньобудинкові мережі, кількість відвідувачів, обсяг відходів, проїзд машин, місце паркування тощо).

Враховуючи наведене, за відсутності відповідного нормативного застереження щодо встановлення однакового розміру внесків для власників квартир та нежитлових приміщень, рішення загальних зборів ОСББ "Микільсько-Слобідська, 2Б" від 1 жовтня 2017 року не можна вважати прийнятим з порушенням норм чинного законодавства, відповідно у задоволенні позову в частині його скасування слід відмовити.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду не вбачає підстав для відступу від правової позиції Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, викладеної у постанові від 4 червня 2018 року у справі № 753/10763/17.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 3 грудня у справі № 910/6471/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86401313>.

3.2. Цивільна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду підтримала власний правовий висновок щодо порядку отримання потерпілим страхового відшкодування за договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, визначивши, що попереднє звернення потерпілого у випадках, передбачених законом, до страховика із заявою про виплату страхового відшкодування не є обов'язковим та не виключає право особи звернутися безпосередньо до суду із позовом про стягнення відповідного страхового відшкодування в межах річного строку.

Потерпілий має право на відшкодування моральної шкоди, заподіяної зтягуванням страховиком виплати відшкодування, порушенням зобов'язань за договором страхування

11 грудня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Апеляційного суду Львівської області від 05 квітня 2016 року у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ПрАТ «УПСК» про стягнення страхового відшкодування та відшкодування моральної шкоди, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

9 березня 2015 року близько 13 год. 30 хв. на вул. Кондукторській у м. Львові ОСОБА_2, керуючи транспортним засобом марки ЗІЛ ММЗ, номерний знак НОМЕР_1, порушив Правила дорожнього руху України, здійснивши зіткнення із автомобілем марки «Опель», номерний знак НОМЕР_2, під керуванням ОСОБА_1, що призвело до механічного пошкодження автомобілів.

Цивільно-правова відповідальність ОСОБА_2 застрахована в ПрАТ «УПСК». 10 березня 2015 року ОСОБА_1 звернувся до Львівського представництва ПрАТ «УПСК» та повідомив про страховий випадок.

19 березня 2015 року в офіційного дилера «Опель» складено калькуляцію ремонту автомобіля на суму 69 461,12 грн та передано до представництва страхової компанії.

Постановою Яворівського районного суду Львівської області від 08 квітня 2015 року ОСОБА_2 за фактом дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП), яка сталася 09 березня 2015 року, визнано винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 124 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

06 травня 2015 року представник ПрАТ «УПСК» повідомив позивача, що розмір страхового відшкодування складає близько 20 000,00 грн.

Завдана позивачу майнова шкода в добровільному порядку не відшкодована, він самостійно звертався до експерта, який визначив її розмір у сумі 33 444,65 грн, яку позивач просив стягнути з відповідача.

Апеляційний суд рішення суду першої інстанції скасував, мотивувавши тим, що страховик протягом десяти робочих днів з дня отримання повідомлення про ДТП направив свого представника для визначення розміру збитків, але ОСОБА_1 не звернувся до страховика із заявою про виплату страхового відшкодування.

ОЦІНКА СУДУ

У Законі України від 01 липня 2004 року № 1961-IV «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (далі – Закон № 1961-IV) детально регламентовано дії водія транспортного засобу, причетного до дорожньо-транспортної пригоди, тобто потерпілого, так і страховика.

Для отримання страхового відшкодування потерпілий чи інша особа, яка має право на отримання відшкодування, протягом 30 днів з дня подання повідомлення про дорожньо-транспортну пригоду подає страховику (у випадках, передбачених статтею 41 цього Закону, МТСБУ) заяву про страхове відшкодування (пункт 35.1 статті 35).

Відповідно до пунктів 37.1.1, 37.1.4 статті 37 Закону № 1961-IV підставою для відмови у здійсненні страхового відшкодування (регламентної виплати) є: навмисні дії особи, відповідальність якої застрахована (страхувальника), водія транспортного засобу або потерпілого, спрямовані на настання страхового випадку < ... >; неподання заяви про страхове відшкодування впродовж одного року, якщо шкода заподіяна майну потерпілого, і трьох років, якщо шкода заподіяна здоров'ю або життю потерпілого, з моменту скоєння дорожньо-транспортної пригоди.

Разом з тим, у Законі № 1961-IV прямо не передбачено, що встановлено досудовий порядок урегулювання спору. Не зазначено про обов'язок особи, яка заявляє вимогу про виплату страхового відшкодування, спочатку звернутися до страховика, та не пов'язано дотримання такого порядку з правом чи можливістю цієї особи звернутися до суду з вимогою про стягнення страхового відшкодування.

Тому у контексті вказаних обставин справи можна зробити висновок, що у Законі № 1961-IV не передбачено обов'язкового досудового порядку врегулювання питання з приводу виплати страхового відшкодування, особа, яка вимагає такої виплати, за власним розсудом може звернутися із заявою безпосередньо до страховика, з дотриманням вимог, передбачених у статті 35 названого Закону, чи звернутися безпосередньо до суду.

У будь-якому разі строк звернення обмежується щодо стягнення майнової шкоди річним строком.

Інших обмежень щодо порядку звернення із заявою про виплату страхового відшкодування норми Закону № 1961-IV не містять.

У разі звернення із заявою безпосередньо до суду, страховик з цього моменту має діяти відповідно до статті 36 Закону № 1961-IV, та не позбавлений можливості, у разі відсутності заперечень проти позову, його визнати та сплатити страхове відшкодування.

Велика Палата Верховного Суду не погоджується з висновками апеляційного суду у частині відмови в задоволенні позовних вимог про стягнення страхового

відшкодування з тих підстав, що ОСОБА_1 не звернувся до страховика із заявою про виплату страхового відшкодування.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду погоджується висновком, викладеним в її постанові від 19 червня 2019 року у справі № 465/4621/16-к, відповідно до якого попереднє звернення потерпілого у випадках, передбачених законом, до МТСБУ із заявою про виплату страхового відшкодування в порядку, визначеному статтею 35 Закону № 1961-IV, загалом не є обов'язковим та не виключає право особи звернутися безпосередньо до суду із позовом про стягнення відповідного страхового відшкодування, та не вбачає підстав для відступлення від нього.

Разом з тим, Велика Палата Верховного Суду не погоджується з висновками апеляційного суду про відмову в задоволенні позовних вимог про відшкодування моральної шкоди та зазначає таке.

Питання відшкодування моральної шкоди, заподіяної потерпілому, врегульовано статтею 26-1 Закону № 1961-IV, згідно з якою, зокрема, страховиком відшкодовується потерпілому - фізичній особі, який зазнав ушкодження здоров'я під час дорожньо-транспортної пригоди, моральна шкода у розмірі 5 відсотків страхової виплати за шкоду, заподіяну здоров'ю.

Частина перша статті 1167 ЦК України встановлює загальне правило, відповідно до якого відповідальність за заподіяння моральної шкоди настає за наявності загальної підстави – наявності моральної (немайнової) шкоди, а також за наявності всіх основних умов відповідальності, а саме: неправомірної поведінки, причинного зв'язку та вини заподіювача.

Позовну вимогу про відшкодування моральної шкоди ОСОБА_1 мотивував затягуванням відповідачем виплати відшкодування, порушенням зобов'язань за договором страхування, що, за його твердженнями, призвело до душевних хвилювань та вимагало додаткових зусиль і часу, вплинуло на особисті, сімейні стосунки.

Апеляційний суд не звернув достатньої уваги на предмет і підстави поданого позову, неправильно визначився з характером спірних правовідносин та нормами матеріального права, які підлягають застосуванню. Рішення апеляційного суду не можна вважати законним та обґрунтованим.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду 11 грудня 2019 року у справі № 465/4287/15 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86402010>.

Велика Палата підтримала власний правовий висновок щодо порядку відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок професійного захворювання, визначивши, що, якщо право на відшкодування завданої умовами виробництва моральної шкоди, яка спричинила втрату потерпілим професійної працездатності, виникло в особи до 20 березня 2007 року, така особа має право на відшкодування моральної шкоди за рахунок Фонду соціального страхування незалежно від дати звернення з позовом до суду

20 листопада 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Публічного акціонерного товариства «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» про відшкодування моральної шкоди за касаційною скаргою Публічного акціонерного товариства «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» на рішення Дзержинського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 02 лютого 2018 року та постанову Апеляційного суду Дніпропетровської області від 19 червня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 з 04 січня 1970 року до 20 листопада 1980 року працював у ПАТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» на різних посадах.

Рішенням Лікувально-профілактичного закладу «Український науково-дослідний інститут промислової медицини» від 21 жовтня 2004 року позивачу встановлено професійні захворювання: <...>, у зв'язку з чим складено акт розслідування хронічного професійного захворювання від 24 листопада 2004 року.

Актом розслідування хронічного професійного захворювання встановлено, що причиною професійного захворювання ОСОБА_1 є, як вищевказана робота в умовах впливу виробничого пилу, концентрація якого перевищує гранично допустиму, так і в умовах впливу шуму, рівень якого перевищує гранично допустимий.

Висновком МСЕК від 20 грудня 2004 року ОСОБА_1 встановлено 40% втрати професійної працездатності та третю групу інвалідності безстроково.

Висновком МСЕК від 24 лютого 2009 року ОСОБА_1 встановлено 50% втрати професійної працездатності та підтверджено третю групу інвалідності безстроково.

Отже, позивач вважав, що у зв'язку з отриманим професійним захворюванням, йому було спричинено моральну шкоду.

Суди попередніх інстанцій позов ОСОБА_1 задовольнили частково та стягнули з ПАТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» на користь ОСОБА_1 55 тис. грн на відшкодування моральної шкоди.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до підпункту «е» пункту 1 частини 1 статті 21 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», який набув чинності 01 січня 2015 року (далі – Закон № 1105-XIV; у редакції, чинній до 20 березня 2007 року), у разі настання страхового випадку Фонд зобов'язаний у встановленому законодавством порядку своєчасно та в повному обсязі відшкодовувати шкоду, заподіяну працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі його смерті, виплачуючи йому або особам, які перебували на його утриманні грошову суму за моральну шкоду за наявності факту заподіяння цієї шкоди потерпілому.

Положеннями пункту 1, абзацу 3 пункту 5, пункту 9, абзацу 3 пункту 10, пункту 11 розділу I Закону України № 717-V «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (далі – Закон № 717-V), який набрав чинності 20 березня 2007 року, скасовано право застрахованих громадян, які є потерпілими на виробництві від

нешасного випадку або професійного захворювання, на відшкодування моральної шкоди за рахунок Фонду, яке вони мали відповідно до приписів первинної редакції Закону № 1105-XIV.

Конституційний Суд України вважає, що право цих громадян на відшкодування моральної шкоди не порушено, оскільки статтею 1167 Цивільного кодексу України та статтею 2371 КЗпП України їм надано право відшкодовувати моральну шкоду за рахунок власника або уповноваженого ним органу (роботодавця) (абзац 9 пункту 5 мотивувальної частини рішення № 20-рп/2008 від 8 жовтня 2008 року).

Акт цивільного законодавства не має зворотної дії у часі, крім випадків, коли він пом'якшує або скасовує цивільну відповідальність особи. Якщо цивільні відносини виникли раніше і регулювалися актом цивільного законодавства, який втратив чинність, новий акт цивільного законодавства застосовується до прав та обов'язків, що виникли з моменту набрання ним чинності (частини 2 та 3 статті 5 ЦК України).

Отже, у світлі рішення Конституційного Суду України № 20-рп/2008 від 8 жовтня 2008 року Закон № 717-V не встановлював ретроспективно обов'язок роботодавця з відшкодування моральної шкоди, оскільки щодо юридичної відповідальності, зокрема і цивільно-правової, новий закон застосовується лише тоді, коли він пом'якшує або скасовує відповідальність особи.

Позовна давність не поширюється, зокрема, на вимогу про відшкодування шкоди, завданої, зокрема, каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, крім випадків завдання такої шкоди внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном, у тому числі таким, що є складовою частиною іншого рухомого чи нерухомого майна, включаючи електроенергію (пункт 3 частини 1 статті 268 ЦК України).

Тобто спори щодо відшкодування шкоди на підставі Закону № 1105-XIV повинні вирішуватися на підставі законодавства, яке було чинним на момент виникнення в потерпілого права на її відшкодування. Право на відшкодування шкоди настає з дня встановлення потерпілому МСЕК стійкої втрати професійної працездатності.

Таким чином, і право на відшкодування моральної шкоди виникає в потерпілого з дня встановлення МСЕК стійкої втрати професійної працездатності.

Отже, Велика Палата Верховного Суду вважає, що відсутні правові підстави для відступу від висновку Великої Палати Верховного Суду, викладеного у постанові від 05 грудня 2018 року у справі № 210/5258/16-ц, оскільки останній базується на основоположних нормах цивільного законодавства про те, що акт цивільного законодавства не має зворотної дії у часі, крім випадків, коли він пом'якшує або скасовує цивільну відповідальність особи, а отже відсутні правові підстави для визнання належним відповідачем у даній справі ПАТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат», оскільки право на відшкодування завданої умовами виробництва моральної шкоди, яка спричинила втрату професійної працездатності ОСОБА_1, виникло у останнього у 2004 році.

Враховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що рішення суду першої інстанції та постанову суду апеляційної інстанції у даній справі належить скасувати і ухвалити нове рішення, яким відмовити у задоволенні позову.

Детальніше з тестом постанови Верховного Суду від 20 листопада 2019 року у справі № 210/3177/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86401141>.

Якщо строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання не сплив або суд його поновив, то заява про видачу дубліката цього документа, який втрачений, вважається поданою у межах встановленого для пред'явлення його до виконання строку

Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за заявою ОСОБА_1 (далі також – заявниця) про видачу дубліката виконавчого листа та поновлення строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання у справі за позовом ОСОБА_2 (далі також – позивач) до ОСОБА_3 (далі також – відповідачка) про поділ майна за касаційною скаргою відповідачки на ухвалу Біляївського районного суду Одеської області від 1 березня 2018 року та постанову Апеляційного суду Одеської області від 7 листопада 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

22 березня 2011 року позивач звернувся до суду з позовом, в якому з урахуванням уточнень просив: поділити житловий будинок, що знаходиться за адресою: АДРЕСА_1 (далі – житловий будинок), між співвласниками та виділити позивачеві в натурі 3/8 частини житлового будинку, а відповідачці – 5/8 його частин, а також визначити порядок користування присадибною земельною ділянкою площею 0,10 га, що знаходиться за вказаною адресою.

Дружина позивача – ОСОБА_4 померла. Житловий будинок належав ОСОБА_4 на праві власності згідно зі свідоцтвом про право власності.

22 липня 2011 року Біляївський районний суд Одеської області ухвалив рішення, яким позов задовольнив: виділив позивачеві в натурі 3/8 частини житлового будинку та земельну ділянку площею 0,0375 га, а відповідачці – 5/8 частин житлового будинку та земельну ділянку площею 0,0625 га; <...>; стягнути з відповідачки на користь позивача шляхом заліку грошову компенсацію у розмірі 31 230 грн з урахуванням різниці у частках, суми сплаченого судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи.

5 серпня 2011 року Біляївський районний суд Одеської області видав два виконавчі листи.

12 серпня 2011 року державний виконавець відділу державної виконавчої служби Біляївського районного управління юстиції Одеської області відкрив виконавче провадження з виконання виконавчого листа про стягнення з відповідачки на користь позивача 31 320,00 грн.

9 червня 2016 року у зв'язку зі смертю позивача Біляївський районний суд Одеської області постановив ухвалу, якою замінив сторону виконавчого провадження, а саме замінив стягувача (позивача) заявницею як його правонаступником.

17 січня 2018 року заявниця звернулася до суду із заявою, в якій просила: видати у справі № 2-836/11 дублікат виконавчого листа про стягнення з відповідачки на її

користь 31 320,00 грн та поновити заявниці строк для пред'явлення виконавчого листа до виконання через поважність причин його пропуску.

Суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, задовольнив таку заяву, видав дублікат виконавчого листа № 2-836/11 і поновив строк для пред'явлення виконавчого листа до виконання.

ОЦІНКА СУДУ

Стягувач, який пропустив строк пред'явлення виконавчого документа до виконання, має право звернутися із заявою про поновлення такого строку до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції (частина шоста статті 12 Закону № 1404-VIII; близький за змістом припис був відображений у частині другій статті 24 Закону № 606-XIV).

У разі пропуску строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання з причин, визнаних судом поважними, пропущений строк може бути поновлено (частина перша статті 433 ЦПК України; близький за змістом припис відображений у частині першій статті 329 ГПК України).

Відповідно до підпункту 17.4 пункту 1 розділу XIII «Перехідні положення» ЦПК України до дня початку функціонування Єдиного державного реєстру виконавчих документів: у разі втрати виконавчого документа, суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, незалежно від того, суд якої інстанції видав виконавчий документ, може видати його дублікат, якщо стягувач або державний виконавець, приватний виконавець звернувся із заявою про це до закінчення строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання (аналогічний припис відображений у підпункті 19.4 пункту 1 розділу «Перехідні положення» ГПК України).

Зазначені приписи перехідних положень вказаних кодексів не забороняють суду одночасно розглянути та вирішити поставлені у заяві стягувача питання про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання та про видачу дубліката такого документа у разі його втрати або розглянути питання про видачу дубліката втраченого виконавчого документа після того, як суд поновив строк для пред'явлення цього документа до виконання.

В ухвалі від 22 серпня 2018 року у справі № 19/176 Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду вказав на те, що ухвала про відмову у поновленні пропущеного строку для пред'явлення наказу до виконання належить до тих ухвал, які не можна оскаржити у касаційному порядку. Тому рішення судів попередніх інстанцій у частині відмови у поновленні строку для пред'явлення наказу до виконання касаційному оскарженню не підлягають.

З огляду на те, що суд першої інстанції не поновив строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання, у Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду не було підстав вважати, що строк, встановлений для пред'явлення наказу до виконання, не сплив, а тому суд дійшов висновку, що дублікат виконавчого документа може бути виданий лише у разі звернення із заявою про це до закінчення строку, встановленого для пред'явлення такого документа до виконання.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що підстави для відступу від зазначеного висновку Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду відсутні,

оскільки у разі пропуску стягувачем строку на пред'явлення виконавчого документа до виконання зазначених висновків не створює перешкод для задоволення заяви стягувача про видачу дубліката втраченого виконавчого документа у разі, якщо суд задовольнив заяву стягувача про поновлення пропущеного строку для пред'явлення такого документа до виконання. Тобто, якщо строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання не сплив або суд його поновив, то заява про видачу дубліката цього документа, який втрачений, вважається поданою у межах встановленого для пред'явлення його до виконання строку. Натомість, коли строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання сплив, і суд його не поновив, то за результатами розгляду заяви про видачу дубліката втраченого виконавчого документа суд відмовляє у задоволенні цієї заяви.

Детальніше з тестом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 2-836/11 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86566261>.

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду та Верховного Суду України, визначивши, що право довічного успадкованого володіння, набуте особою в порядку, встановленому законом, не припиняється у зв'язку з її смертю та входить до складу спадщини

20 листопада 2019 року Велика Палата розглянула праву за позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2 до ОСОБА_3, третя особа – Управління Держгеокадастру в Кагарлицькому районі, про визнання права довічного успадкованого володіння на земельну ділянку, та за зустрічним позовом ОСОБА_3 до ОСОБА_1, ОСОБА_2, третя особа – Управління Держгеокадастру в Кагарлицькому районі, про визнання права довічного успадкованого володіння на земельну ділянку, за касаційною скаргою ОСОБА_1 на постанову Апеляційного суду Київської області від 20 березня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

ОСОБА_4 26 листопада 1991 року було отримано право на довічне успадковане володіння землею для ведення селянського фермерського господарства на території Ліщинської сільської ради Кагарлицького району Київської області та на її базі створено фермерське господарство «Сльозко». ОСОБА_4 помер.

При цьому, у довічному володінні ОСОБА_4 на час смерті перебувало дві земельні ділянки – площею 18,85 га та 3,74 га.

06 березня 2008 року в порядку процедури, визначеної статтями 31, 32 ЗК України, голова та члени фермерського господарства «Сльозко» ОСОБА_4, ОСОБА_1 отримали безоплатно у приватну власність земельні ділянки у розмірі земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради – по 2,89 га кожний.

Державним нотаріусом 18 вересня 2009 року ОСОБА_1 та ОСОБА_2 видані свідоцтва про право на спадщину за законом, а саме, на земельну ділянку 2,89 га, що належала ОСОБА_4 на праві приватної власності.

14 грудня 2016 року завідувачем Кагарлицької районної державної нотаріальної контори відмовлено ОСОБА_1 та ОСОБА_2 у видачі свідоцтва про право на спадщину на спірні земельні ділянки після померлого ОСОБА_4 у зв'язку з тим, що згідно чинного законодавства не передбачена можливість переходу права довічного успадкованого землеволодіння після смерті володільця.

ОСОБА_1 та ОСОБА_2 звернулися до суду із позовом до ОСОБА_3, третя особа – Управління Держгеокадастру в Кагарлицькому районі, в якому просили визнати за ними право довічного успадкованого володіння двох земельних ділянок, площею 18,85 га та площею 3,74 га кожному, для ведення селянського фермерського господарства згідно з державним актом на право довічного успадкованого володіння землею від 26 листопада 1991 року в порядку спадкування після смерті батька – ОСОБА_4, який помер ІНФОРМАЦІЯ_1.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом статей 6, 50 ЗК України 18 грудня 1990 року № 561-XII (у редакції на час його прийняття) у довічне успадковане володіння земля надається громадянам Української РСР для ведення селянського (фермерського господарства). Громадянам Української РСР, які виявили бажання вести селянське (фермерське) господарство, що ґрунтується переважно на особистій праці та праці членів їх сімей, надаються за їх бажанням у довічне успадковане володіння або в оренду земельні ділянки, включаючи присадибний наділ.

ЗК України у редакції від 13 березня 1992 року не передбачав такого виду права як довічне успадковане володіння земельною ділянкою.

При цьому, відповідно до пункту 8 Постанови Верховної Ради України від 13 березня 1992 року № 2200 «Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі» громадяни, підприємства, установи, організації, яким було надано у встановленому порядку земельні ділянки у довічне успадковане або постійне володіння, зберігають свої права на використання цих земельних ділянок до оформлення права власності або землекористування відповідно до ЗК України.

Пунктом 6 розділу X «Перехідні положення» ЗК України 2001 року визначено, що громадяни та юридичні особи, які мають у постійному користуванні земельні ділянки, але за цим Кодексом не можуть мати їх на такому праві, повинні до 01 січня 2008 року переоформити у встановленому порядку право власності або право оренди на них.

У Рішенні Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 р. №5-рп (справа про постійне користування земельними ділянками) зазначено, що у Земельному кодексі Української РСР від 18 грудня 1990 року була регламентована така форма володіння землею, як довічне успадковане володіння <...>. Це свідчить про те, що поряд із впровадженням приватної власності на землю громадянам, на їх вибір забезпечувалася можливість продовжувати користуватися земельними ділянками на праві постійного (безстрокового) користування, оренди, пожиттєвого спадкового володіння або тимчасового користування. При цьому в будь-якому разі виключалась як автоматична зміна титулів права на землю, так і будь-яке

обмеження права користування земельною ділянкою у зв'язку з непереоформленням правового титулу.

З огляду на викладене, особа, яка володіє земельною ділянкою на праві довічного успадкованого володіння за Законом не може бути позбавлена права на таке володіння.

Відповідно до статті 1216 ЦК України до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті (стаття 1218 ЦК України), крім прав і обов'язків що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця <...>.

Таким чином, враховуючи те, що зі смертю особи не відбувається припинення прав і обов'язків, окрім тих, перелік яких визначено у статті 1219 ЦК України спадкоємець стає учасником правовідношення з довічного успадкованого володіння.

Враховуючи наведені обставини, очевидну необхідність дотримання балансу індивідуального та публічного інтересу у вирішенні вказаного питання, Велика Палата Верховного Суду вважає, що право довічного користування земельної ділянки може бути визнано, таким що успадковане вищевказаними позивачами за первісним та зустрічним позовом, оскільки право довічного успадкованого володіння земельною ділянкою відноситься до тих прав, які можуть бути успадковані.

Разом з тим, з правової позиції, яка викладена у постанові Верховного Суду від 31 жовтня 2018 року у справі № 178/447/16-ц та постановою Верховного Суду України від 05 жовтня 2016 року у справі № 181/698/14-ц та від 23 листопада 2016 року у справі № 908/799/17, вбачається системне посилення у цих судових рішеннях на норми, які регулюють відносини щодо права постійного користування земельною ділянкою, у сукупності з висновками про те, що право користування земельною ділянкою, що виникло в особи лише на підставі державного акта на право володіння земельною ділянкою без укладення договору про право користування земельною ділянкою із власником землі, припиняється зі смертю особи, якій належало таке право і не входить до складу спадщини.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду вважає, що наявні правові підстави для відступлення у цій від вказаних висновків.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 листопада 2019 року у справі № 368/54/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86105173>.

4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

Спір за позовом районної ради до міської ради про стягнення бюджетної субвенції за надання соціальних послуг особам, які їх потребують (отримують соціальні послуги),

на підставі адміністративного договору про надання субвенції підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

13 листопада 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Новгород-Сіверської міської ради Чернігівської області на постанову Північного апеляційного господарського суду від 25 червня 2019 року та рішення Господарського суду Чернігівської області від 17 квітня 2019 року у справі за позовом Новгород-Сіверської районної ради Чернігівської області до Новгород-Сіверської міської ради Чернігівської області, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Новгород-Сіверський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Новгород-Сіверської районної ради Чернігівської області, про стягнення 301266,88 грн, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Позовні вимоги обґрунтовані неналежним виконанням відповідачем зобов'язань за договором від 28 грудня 2017 року № 12 «Про надання іншої субвенції» (далі – договір про надання іншої субвенції) в частині перерахування до районного бюджету субвенції за листопад та грудень 2018 року в сумі 149700,00 грн та 149954,00 грн за надання соціальних послуг особам, які проживають у місті Новгород-Сіверський Чернігівської області та обслуговуються Новгород-Сіверським територіальним центром соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Райради (далі – Територіальний центр).

На думку позивача, зазначене є порушенням пунктів 3.1, 3.2 договору про надання іншої субвенції.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту «б» частини другої статті 76 Бюджетного кодексу України (далі – БК України) рішенням про місцевий бюджет визначаються, зокрема, бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів (у додатках до рішення).

Судами попередніх інстанцій встановлено, що рішенням Міськради від 21 грудня 2017 року № 525 «Про міський бюджет на 2018 рік» було делеговано повноваження міському голові укласти угоду з головою Райради про передачу іншої субвенції з міського бюджету до районного бюджету в межах коштів, визначених цим рішенням.

Частинами першою та третьою статті 93 БК України визначено, що місцева рада може передати кошти на здійснення окремих видатків місцевих бюджетів іншій місцевій раді у вигляді міжбюджетного трансферту до відповідно го місцевого бюджету. Передача коштів між місцевими бюджетами здійснюється на підставі рішень відповідних місцевих рад, прийнятих кожною із сторін, і укладання договору.

Згідно з пунктом 3.2 договору про надання іншої субвенції перерахування субвенції здійснюється відповідно до Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2010 року № 1132 (далі - Порядок), з урахуванням помісячного розподілу цієї субвенції.

Відповідно до частини другої статті 101 БК України Верховна Рада Автономної Республіки Крим та місцеві ради можуть передбачати у відповідних бюджетах такі

види міжбюджетних трансфертів: субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування; субвенції на виконання інвестиційних проектів, у тому числі на будівництво або реконструкцію об'єктів спільного користування; дотації та інші субвенції. Умови надання субвенцій, зазначених у цій частині статті, визначаються відповідним договором сторін, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

Договір про надання іншої субвенції є публічно-правовим договором, оскільки його укладення врегульовано нормами бюджетного законодавства та передбачає обов'язки Міськради надати іншу субвенцію загального фонду з міського бюджету міста Новгород-Сіверський Новгород-Сіверському районному бюджету на надання соціальних послуг особам, які їх потребують (отримують соціальні послуги), що проживають у місті Новгород-Сіверський Чернігівської області та обслуговуються Територіальним центром.

Ураховуючи, що позивач, який є органом місцевого самоврядування, виступає у спірних бюджетних правовідносинах за участю іншого органу місцевого самоврядування не як суб'єкт господарської діяльності, а як суб'єкт владних повноважень, і спір між цими органами виник з приводу реалізації ними своїх управлінських повноважень в бюджетній сфері, визначених статтями 93, 101 БК України, на підставі укладеного адміністративного договору для перерозподілу бюджетних коштів, відповідно до пункту 4 частини першої статті 19 КАС України такий спір відноситься до юрисдикції адміністративних судів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 листопада 2019 року у справі № 927/152/19 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86241652>.

Спір за позовом контролюючого органу до банку як платника податків про стягнення податкового боргу, який виник після порушення процедури ліквідації банку, підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Загальний порядок стягнення податкового боргу, передбачений Податковим кодексом України, не поширюється на стягнення податкового боргу, який виник після порушення процедури ліквідації банку. Стягнення такого податкового боргу здійснюється шляхом пред'явлення до банку в особі уповноваженої особи позову про акцептування вимог і віднесення їх до належної черги погашення

6 листопада 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію Публічного акціонерного товариства «Актабанк» (далі – уповноважена особа, Фонд, ПАТ «Актабанк» відповідно) на постанову Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 20 липня 2016 року та ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 26 січня 2017 року у справі за позовом Верхньодніпровської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Дніпропетровській області (правонаступник – Кам'янська об'єднана державна податкова інспекція Головного управління ДФС у Дніпропетровській області; далі –

ОДПІ) до ПАТ «Актабанк» про стягнення заборгованості, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

ПАТ «Актабанк» з 22 квітня 2008 року перебуває на обліку в ОДПІ як платник податків, зборів та обов'язкових платежів.

Відповідно до постанови Правління Національного банку України від 15 січня 2015 року № 19 «Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію ПАТ «Актабанк» виконавчою дирекцією Фонду прийнято рішення від 16 січня 2015 року № 6 «Про початок процедури ліквідації ПАТ «Актабанк» та призначення уповноваженої особи Фонду на ліквідацію банку».

19 лютого 2015 року відповідач подав до ОДПІ податкову декларацію з податку на нерухоме майно, згідно з якою сума податкового зобов'язання за 2015 рік склала 26 тис. 56 грн 68 коп. Також відповідач подавав до ОДПІ податкові декларації із сплати за землю (земельний податок та/або орендна плата за земельні ділянки державної або комунальної власності) від 17 лютого 2016 року у сумі 672 грн 19 коп. та від 22 лютого 2016 року у сумі 412 грн 44 коп.

Отже, ПАТ «Актабанк» має податковий борг за узгодженими податковими зобов'язаннями з податку на нерухоме майно та податку з плати за землю на загальну суму 27 тис. 141 грн 31 коп., і цей податковий борг не погашений.

07 травня 2015 року ОДПІ сформулила податкову вимогу № 806-25 на суму 6 тис. 514 грн 17 коп., яка була отримана відповідачем 18 травня 2015 року, що підтверджується копією повідомлення про вручення поштового відправлення.

У зв'язку з невиконанням податкового законодавства щодо сплати податкового боргу, який виник в результаті самостійно узгоджених податкових зобов'язань, контролюючий орган на підставі положень підпункту 20.1.34 пункту 20.1 статті 20 ПК України (в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) звернувся до суду з позовною заявою про стягнення податкового боргу з ПАТ «Актабанк».

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції спору

За змістом підпункту 20.1.34 пункту 20.1 статті 20 ПК України контролюючі органи мають право, зокрема, звертатися до суду щодо стягнення коштів платника податків, який має податковий борг, з рахунків у банках, що обслуговують такого платника податків, на суму податкового боргу або його частини.

Позов про примусове стягнення з відповідача як платника податків подано ОДПІ в порядку виконання нею завдань, покладених на контролюючі органи, а спір виник у зв'язку з невиконанням вимог ОДПІ як суб'єкта владних повноважень про таку сплату.

Аналіз норм законодавства свідчить про те, що ОДПІ, звернувшись до суду з позовом про примусове стягнення податкового боргу з платника податків в порядку виконання нею завдань, покладених на контролюючі органи, реалізувала свої владні управлінські функції і виступила як суб'єкт владних повноважень.

Велика Палата Верховного Суду не приймає доводи відповідача про те, що цей спір підвідомчий господарським судам з посиланням на норми Закону України від 14

травня 1992 року № 2343-XII «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі – Закон № 2343-XII) і та приписи пункту 2 частини першої статті 12 ГПК України (тут і далі – у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) з огляду на таке.

Процедура виведення неплатоспроможного банку з ринку (в тому числі шляхом ліквідації) є відмінною від процедури банкрутства за Законом № 2343-XII.

У спорах, пов'язаних з виконанням банком, у якому введена тимчасова адміністрація чи почата процедура його ліквідації, своїх зобов'язань, норми України Закон України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» є спеціальними, а цей Закон є пріоритетним відносно інших законодавчих актів України у цих правовідносинах.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що суд першої інстанції, з яким погодився й суд апеляційної інстанції, дійшов правильного висновку про розгляд цієї справи за правилами адміністративного судочинства, оскільки спір про стягнення контролюючим органом з платника податків податкового боргу є публічно-правовим спором, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів.

Щодо суті спору

Позовні вимоги ОДПІ обґрунтовані тим, що узгоджена сума податкових зобов'язань не була сплачена відповідачем як платником податків, зборів та обов'язкових платежів у встановлений законом строк та стала податковим боргом ПАТ «Актабанк», який підлягає погашенню в порядку, визначеному ПК України.

Проте порядок погашення податкової заборгованості відповідача регулюється Законом № 4452-VI та здійснюється в межах ліквідаційної процедури.

Пунктом 1.3 статті 1 ПК України передбачено, що цей Кодекс не регулює питання погашення податкових зобов'язань або стягнення податкового боргу <...>, з банків, на які поширюються норми Закону № 4452-VI, та погашення зобов'язань зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій.

Системний аналіз положень Закону № 4452-VI дає підстави для висновку про те, що ліквідаційна процедура банку за рішенням Національного банку України розпочинається з моменту отримання такого рішення Фондом. З дня початку процедури ліквідації банку строк виконання усіх грошових зобов'язань останнього вважається таким, що настав. Зобов'язання банку, що виникли під час проведення ліквідації, можуть пред'являтися тільки в межах ліквідаційної процедури.

Передбачений ПК України загальний порядок стягнення податкового боргу не поширюється на стягнення податкового боргу, який виник після порушення процедури ліквідації банку. Стягнення такого податкового боргу здійснюється шляхом пред'явлення до банку в особі уповноваженої особи позову про акцептування вимог і віднесення їх до належної черги погашення (пункт 1 частини другої, частина четверта статті 49 Закону № 4452-VI).

Як убачається зі встановлених судами попередніх інстанцій обставин, ліквідаційну процедуру ПАТ «Актабанк» розпочато 16 січня 2015 року, яку в подальшому продовжено до 15 січня 2018 року включно.

Таким чином, вимога контролюючого органу про стягнення з ПАТ «Актабанк» податкового боргу з земельного податку та з податку на нерухоме майно за період з лютого 2015 року по лютий 2016 року, тобто в період здійснення ліквідаційної процедури, в порядку, передбаченому ПК України, є необґрунтованою.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду 06 листопада 2019 року у справі № 804/3813/16 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86241635>.

Спір щодо оскарження рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є публічно-правовим спором, який підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Надання правової допомоги адвокатом без укладення договору в письмовій формі, зокрема, лише на підставі довіреності, не допускається, крім випадків, передбачених законом

6 листопада 2019 року Велика Палата Верховного Суду касаційну скаргу Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Рівненської області (далі – КДКА Рівненської області, КДКА відповідно) на постанову Рівненського окружного адміністративного суду від 04 листопада 2016 року та постанову Житомирського апеляційного адміністративного суду від 06 лютого 2017 року у справі за позовом ОСОБА_1 до КДКА Рівненської області, третя особа - Колективне підприємство «Управління механізації будівництва» (далі – КП «Управління механізації будівництва»), про визнання протиправними й скасування рішень, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

25 листопада 2015 року до КДКА Рівненської області надійшла скарга ліквідатора КП «Управління механізації будівництва» ОСОБА_3 на дії адвоката ОСОБА_1.

Дисциплінарна палата КДКА Рівненської області рішенням від 21 січня 2016 року № І-Д/31-6 наклала на адвоката ОСОБА_1 дисциплінарне стягнення у виді попередження.

Не погодившись із прийнятими дисциплінарною палатою КДКА Рівненської області рішеннями про порушення дисциплінарної справи та притягнення до дисциплінарної відповідальності, ОСОБА_1 звернулася до суду за захистом порушеного права.

Скасовуючи рішення КДКА від 21 січня 2016 року № І-Д/31-6, суд першої інстанції, з висновком якого погодився й суд апеляційної інстанції, виходив із того, що ОСОБА_1 жодних порушень Правил адвокатської етики не допустила, оскільки не діяла у вказаній вище цивільній справі як адвокат, а тому до її дій не могли застосовуватися положення статті 26 Закону № 5076-VI щодо укладення з КП «Управління механізації будівництва» договору про надання правової допомоги для

здійснення адвокатської діяльності та статей 18, 26 Правил адвокатської етики про інформування клієнта щодо правової позиції у справі та хід виконання доручення.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції спору

Відповідно до статті 33 Закону України від 05 липня 2012 року № 5076-VI «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон № 5076-VI) адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження з підстав, передбачених цим Законом. Дисциплінарне провадження – процедура розгляду письмової скарги, яка містить відомості про наявність у діях адвоката ознак дисциплінарного проступку. Дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється КДКА за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в Єдиному реєстрі адвокатів України.

Згідно із частинами першою та п'ятою статті 50 Закону № 5076-VI КДКА утворюється з метою визначення рівня фахової підготовленості осіб, які виявили намір отримати право на заняття адвокатською діяльністю, та вирішення питань щодо дисциплінарної відповідальності адвокатів.

Аналізуючи наведені норми матеріального та процесуального права, враховуючи мету створення та коло повноважень КДКА, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що КДКА наділена владними управлінськими повноваженнями щодо набуття особою статусу адвоката та притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що суд першої інстанції, з яким погодився й суд апеляційної інстанції, дійшов правильного висновку про розгляд цієї справи в порядку адміністративного судочинства, оскільки спір про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є публічно-правовим спором, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів.

Щодо суті спору

Суди попередніх інстанцій встановили, що 17 червня 2015 року головою комісії з припинення (ліквідатором) КП «Управління механізації будівництва» ОСОБА_11 було видано довіреність ОСОБА_1 на представництво інтересів КП «Управління механізації будівництва» в усіх без винятку установах, на підприємствах, в організаціях, у судових та інших правоохоронних органах України тощо, <...>. У вказаній довіреності від 17 червня 2015 року немає жодних відомостей про те, що вона була видана КП «Управління механізації будівництва» на ОСОБА_1 як адвоката.

Положеннями статті 26 Закону № 5076-VI визначено, що адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги, що узгоджується зі статтею 14 Правил адвокатської етики.

Частина друга статті 27 Закону № 5076-VI регламентує вичерпні випадки вчинення договору про надання правової допомоги усно.

Системний аналіз положень статей 26 та 27 Закону № 5076-VI дозволяє дійти висновку, що надання правової допомоги адвокатом без укладення договору в письмовій формі, зокрема лише на підставі довіреності, не допускається, окрім випадків, передбачених частиною другою статті 27 цього Закону.

Таким чином, оскільки адвокатська діяльність позивачки в установленому законом порядку не припинена, укладення договору про надання правової допомоги слід вважати її професійним обов'язком, передбаченим законом.

Крім того, у висновку КДКА Рівненської області вказало, що адвокат ОСОБА_1 неналежно виконувала свої обов'язки при наданні правової допомоги під час розгляду Рівненським міським судом Рівненської області цивільної справи № 569/12844/15-ц за позовом ОСОБА_7 до КП «Управління механізації будівництва» про визнання недійсним рішення конференції, оскільки, не проінформувавши ліквідатора КП «Управління механізації будівництва» ОСОБА_3, в поданих до суду 30 вересня 2015 року запереченнях висловила позицію, згідно з якою визнала позовні вимоги ОСОБА_7, що суперечило позиції ліквідатора вказаного підприємства ОСОБА_3 із цього приводу.

Статтю 18 Правил адвокатської етики визначено, що якщо після виконання вимог, викладених у частині п'ятій статті 17 цих Правил, адвокат переконається у наявності фактичних і правових підстав для виконання певного доручення, він повинен неупереджено й об'єктивно викласти їх клієнту і повідомити в загальних рисах, який час і обсяг роботи вимагатиметься для виконання цього доручення та які правові наслідки досягнення результату, якого бажає клієнт <...>.

Отже, здійснюючи представництво КП «Управління механізації будівництва» у суді під час розгляду цивільної справи № 569/12844/15-ц на підставі вищевказаної довіреності, ОСОБА_1, яка здобула право на заняття адвокатською діяльністю, прийняла присягу адвоката та взяла на себе обов'язок неухильно дотримуватися вимог Закону № 5076-VI та Правил адвокатської етики, повинна була належно виконувати свої професійні обов'язки адвоката.

Частинами першою та другою статті 34 Закону № 5076-VI визначено, що підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку. Дисциплінарним проступком адвоката є, зокрема: порушення правил адвокатської етики; невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків; порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що рішення КДКА Рівненської області від 21 січня 2016 року № І-Д/31-6 прийняте з дотриманням пропорційності між обраним видом дисциплінарного стягнення та урахуванням обставин вчиненого позивачкою дисциплінарного проступку, є вмотивованим і правомірним.

Детальніше з постановою Верховного Суду від 06 листопада 2019 року у справі № 817/66/16 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86002019>.

Спір щодо стягнення винагороди (грошового забезпечення) за участь в антитерористичній операції та відшкодування матеріальної шкоди, завданої через неналежне речове забезпечення під час проходження військової служби, підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

13 листопада 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 (далі – позивач) до Івано-Франківського обласного військового комісаріату (далі – відповідач) про відшкодування матеріальної шкоди та стягнення винагороди за участь в антитерористичній операції за касаційною скаргою відповідача на рішення Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 19 червня 2017 року й ухвалу Апеляційного суду Івано-Франківської області від 5 жовтня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Після демобілізації позивач звернувся до комісії Івано-Франківського обласного військового комісаріату з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій у Збройних Силах України (далі - комісія) щодо надання статусу учасника бойових дій. Проте, згідно з рішенням від 10 червня 2015 року комісія відмовила йому у наданні такого статусу.

На підставі судових рішень у справах № 809/4348/15, 876/792/16, 876/5770/16 12 вересня 2016 року комісія прийняла рішення, оформлене протоколом № 16, про надання позивачу статусу учасника бойових дій за участь в антитерористичній операції.

Грошова винагорода за участь в антитерористичній операції за період з 1 вересня до 16 жовтня 2014 року включно не виплачувалась. Тому за 46 днів участі в антитерористичній операції позивач має таку винагороду отримати.

Порушуючи вимоги Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», під час проходження військової служби позивача не забезпечили за рахунок держави речовим майном (зокрема формою). А тому слід відшкодувати матеріальну шкоду.

ОЦІНКА СУДУ

Позивач звернувся з позовом про стягнення з відповідача винагороди за участь в антитерористичній операції та про відшкодування матеріальної шкоди. Підставою для звернення з цим позовом стало, як стверджує позивач, те, що грошова винагорода за участь в антитерористичній операції за вказаний період не виплачувалась, а крім того, під час проходження військової служби позивач не був забезпечений за рахунок держави речовим майном (зокрема формою).

Отже позивач перебував на військовій службі з 31 серпня 2014 року до 20 лютого 2015 року включно.

Військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, пов'язаній із захистом Вітчизни <...> (частини перша та друга статті 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»).

У пункті 15 частини першої статті 3 КАС України (у редакції, що діяла до 15 грудня 2017 року) було передбачено, що публічною службою є діяльність на державних політичних посадах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба <...>.

За змістом пункту 2 частини другої вказаної статті спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби віднесені до юрисдикції адміністративних судів.

Отже, спір стосовно стягнення винагороди (грошового забезпечення) за участь в антитерористичній операції та відшкодування матеріальної шкоди, завданої через неналежне речове забезпечення під час проходження військової служби, є публічно-правовим і належить до юрисдикції адміністративного суду (близький за змістом висновок Велика Палата Верховного Суду сформулювала у постанові від 12 вересня 2018 року у справі № 2-а-3097/2007).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 листопада 2019 року у справі № 344/1656/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reestr.court.gov.ua/Review/86105182>.

4.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

Спір між фізичними особами про визнання недійсним одностороннього правочину про зустрічне зарахування грошових вимог, які виникли із договору щодо корпоративних прав, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Односторонній правочин про зарахування зустрічних однорідних вимог, вчинений після спливу строку позовної давності щодо вимоги сторони, яка заявила про зарахування зустрічних однорідних вимог, є нікчемним і відповідно до частини 2 статті 215 ЦК України визнання його недійсним не вимагається

11 грудня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про стягнення заборгованості та визнання недійсним одностороннього зарахування зустрічних грошових вимог за касаційною скаргою ОСОБА_1 на ухвалу Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 25 лютого 2019 року і постанову Київського апеляційного суду 15 квітня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

09 червня 2017 року між ОСОБА_1 та відповідачем укладено договір позики № 3666, відповідно до умов якого він надав відповідачу у борг 3 930 000,00 грн, що еквівалентно 150 000,00 доларів США, з кінцевим терміном повернення останнього траншу 10 грудня 2021 року (далі – договір позики).

У зв'язку із порушенням відповідачем виконання пункту 2.1 договору позики, виникла заборгованість у сумі 706 494,97 грн.

06 грудня 2018 року відповідач звернувся до ОСОБА_1 із заявою про зарахування зустрічних грошових вимог за договором купівлі-продажу корпоративних прав Товариства з обмеженою відповідальністю «Соковий завод Кодимський» (далі – ТОВ «СЗ Кодимський») від 21 травня 2015 року, укладеного між позивачем та відповідачем (далі – договір купівлі-продажу корпоративних прав).

На думку позивача, який за договором купівлі-продажу корпоративних прав є покупцем, подібне зарахування є незаконним.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно із частиною першою статті 19 ЦПК України суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають із цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім випадків, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства. Суди розглядають у порядку цивільного судочинства також вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав, якщо цей спір підлягає розгляду в місцевому загальному суді і переданий на його розгляд з такими вимогами.

Отже, в порядку цивільного судочинства можуть розглядатися будь-які справи, у яких хоча б одна зі сторін є фізичною особою, якщо їх вирішення не віднесено до інших видів судочинства.

Разом з тим згідно із частиною другою статті 4 ГПК України юридичні особи та фізичні особи-підприємці, фізичні особи, які не є підприємцями, державні органи, органи місцевого самоврядування мають право на звернення до господарського суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів у справах, віднесених законом до юрисдикції господарського суду, а також для вжиття передбачених законом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

Пунктом четвертим частини першої статті 20 ГПК України визначено особливості предметної та суб'єктної юрисдикції господарських судів.

Згідно пункту першого частини першої статті 255 ЦПК України суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо: справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Таким чином, суди першої та апеляційної інстанцій дійшли правильного висновку про закриття провадження у справі в частині вимоги про визнання недійсним одностороннього зарахування зустрічних грошових вимог ОСОБА_1 до ОСОБА_2 за договором позики від 09 червня 2017 року та договором купівлі-продажу корпоративних прав ТОВ «СЗ Кодимський» від 21 травня 2015 року, оскільки зазначені вимоги виникають із договору купівлі-продажу корпоративних прав, а тому відповідно пункту четвертого частини першої статті 20 ГПК України підлягають розгляду в порядку господарського судочинства.

Велика Палата Верховного Суду також звертає увагу, що позовні вимоги про визнання недійсним одностороннього зарахування зустрічних грошових вимог з підстав впливу позовної давності та про стягнення заборгованості не є нерозривно пов'язаними. Відповідно до статті 602 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) встановлена недопустимість зарахування зустрічних вимог, зокрема, у разі впливу позовної давності. Таким чином, односторонній правочин про зарахування зустрічних однорідних вимог, вчинений після впливу строку позовної давності щодо вимоги сторони, яка заявила про зарахування зустрічних однорідних вимог, є нікчемним і відповідно до частини 2 статті 215 ЦК України визнання його недійсним не вимагається.

Отже, суд під час розгляду справи в частині вимоги про стягнення заборгованості має самостійно дати оцінку дійсності правочину про зарахування зустрічних

однорідних вимог. Якщо суд дійде висновку про нікчемність такою правочину, то суд має зазначити про це в мотивувальній частині судового рішення і відповідно до цього висновку вирішити спір в частині вимоги про стягнення заборгованості.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2019 року у справі № 359/10663/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86401317>.

Спір щодо відшкодування збитків, завданих товариству внаслідок неповернення належного йому на праві власності автомобіля колишнім директором товариства, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

11 грудня 2019 року Велика Палата Верховного суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Дзержинського районного суду м. Харкова від 20 червня 2018 року та постанову Харківського апеляційного суду від 13 листопада 2018 року у цивільній справі за позовом ТОВ «Славія» до ОСОБА_1 про відшкодування збитків, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суди встановили, що автомобіль Mazda Tribute, 2003 року випуску, номерний знак НОМЕР_1, зареєстрований за ТОВ «Славія».

11 листопада 2010 року рішенням загальних зборів учасників ТОВ «Славія» № 53 ОСОБА_1 призначено на посаду генерального директора ТОВ «Славія».

Згідно з копіями подорожніх листів від 28 грудня 2012 року та 30 квітня 2013 року вищезазначений автомобіль використовувався ОСОБА_1.

17 вересня 2013 року рішенням загальних зборів учасників ТОВ «Славія» № 64 звільнено з посади генерального директора ТОВ «Славія» ОСОБА_1 та призначено на цю посаду ОСОБА_2, про що 17 вересня 2013 року видано відповідний наказ № 19к.

Відповідно до пункту 10 розділу 7 акта приймання-передачі справ у зв'язку зі зміною директора від 17 вересня 2013 року за відомостями бухгалтерського обліку за ТОВ «Славія» обліковується автомобіль Mazda Tribute, 2003 року випуску, номерний знак НОМЕР_1.

ОСОБА_1, ознайомившись з указаним актом приймання-передачі, відмовився його підписувати, про що складено акт про відмову від підпису про ознайомлення з актом приймання-передачі справ при зміні директора (інвентаризації) ТОВ «Славія» від 17 вересня 2013 року.

За змістом відповіді Лозівського відділу поліції Головного управління національної поліції в Харківській області від 05 лютого 2017 року № 1561 триває досудове розслідування матеріалів кримінального провадження від 26 листопада 2015 року № 12015220380002901 щодо незаконного використання ОСОБА_1 автомобіля Mazda Tribute, який належить ТОВ «Славія»; місцезнаходження автомобіля не встановлено.

Згідно зі звітом про експертну оцінку вартості майна від 01 січня 2013 року вартість автомобіля Mazda Tribute, 2003 року випуску, станом на 01 січня 2013 року становила 113 290,00 грн.

Позивач просив стягнути з відповідача вартість автомобіля на відшкодування збитків, завданих його неповерненням.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 4-1 частини першої статті 12 ГПК України господарським судам підвідомчі справи у спорах між господарським товариством та його посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, завданих такою посадовою особою господарському товариству її діями (бездіяльністю).

Аналогічні положення містяться й у пункті 12 частини першої статті 20 ГПК України у редакції, чинній на час розгляду справи в судах першої й апеляційної інстанцій, згідно з якою господарські суди розглядають, зокрема, справи у спорах між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи, за позовом власника (учасника, акціонера) такої юридичної особи, поданим в її інтересах.

Зі змісту позовної заяви вбачається, що позивачу завдано збитків унаслідок неповернення належного йому на праві власності автомобіля, яким користувався відповідач під час перебування на посаді генерального директора товариства.

Таким чином, правовідносини, які виникли між ТОВ «Славія» та ОСОБА_1 щодо відшкодування збитків, завданих неповерненням автомобіля, стосуються дій або бездіяльності відповідача під час здійснення своїх повноважень як посадової особи. Вказані правовідносини за своєю суттю є господарськими, хоч і виявлені після звільнення ОСОБА_1 з посади генерального директора цього товариства.

Викладене свідчить про те, що спір підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди першої та апеляційної інстанцій порушили суб'єктну юрисдикцію спору, помилково розглянули справу в порядку цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2019 року у справі № 638/15118/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86435690>.

Позовні вимоги кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури про скасування реєстраційних дій щодо іншої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, обґрунтовані порушенням прав, пов'язаних із визначенням правового статусу органів адвокатського самоврядування, підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

06 листопада 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури міста Києва (далі – КДКА міста Києва, код ЄДРПОУ 21707287) на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 26 квітня 2018 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 15 січня 2019 року у справі за позовом Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури м. Києва (код ЄДРПОУ 40895265) до приватного

нотаріуса Київського міського нотаріального округу Миргородської Наталії Григорівни, треті особи Недержавна некомерційна професійна організація «Національна асоціація адвокатів України» (далі – Асоціація), КДКА міста Києва про визнання протиправними та скасування реєстраційних дій, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

09 червня 2016 року Спеціальною тимчасовою комісією з перевірки діяльності органів адвокатського самоврядування міста Києва встановлено, що в місті Києві відсутній орган кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатів міста Києва, як регіональний орган адвокатського самоврядування, створений відповідно до Закону № 5076-VI.

Рішенням Ради адвокатів України № 154 від 11 червня 2016 року «Про затвердження Положення про Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури міста Києва» скасовано рішення Ради адвокатів України від 17 грудня 2012 року № 4, яким було затверджено Положення про Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури міста Києва. Уповноважено Голову Ради адвокатів України, Національної асоціації адвокатів України доручити відповідній особі вчинення реєстраційних дій щодо утворення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури міста Києва та реєстрації відповідних документів.

На підставі рішення адвокатів регіону від 08 жовтня 2016 року внесені відповідні зміни до Реєстру щодо Ради адвокатів міста Києва та зареєстровано нову Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури м. Києва (код ЄДРПОУ 40895265).

18 жовтня 2017 року відповідачем вчинені реєстраційні дії стосовно КДКА міста Києва (код ЄДРПОУ 21707287), внаслідок яких <...> змінено організаційно-правову форму з «інші організаційно-правові форми» на «органи адвокатського самоврядування»; зареєстровано Положення про Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури міста Києва, затверджене рішенням Ради адвокатів України № 4 від 17 грудня 2012 року.

КДКА м. Києва (код ЄДРПОУ 40895265) стверджує, що зазначені реєстраційні дії порушують її законні права та інтереси як єдиної та легітимної Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури у місті Києві.

ОЦІНКА СУДУ

Як убачається зі змісту позову, КДКА м. Києва (код ЄДРПОУ 40895265) оскаржує до адміністративного суду дії державного реєстратора, пов'язані з державною реєстрацією змін до відомостей про керівника КДКА міста Києва (код ЄДРПОУ 21707287), тобто іншої юридичної особи, її організаційно-правову форму, а також з реєстрацією Положення про Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури міста Києва, затверджене рішенням Ради адвокатів України від 17 грудня 2012 року № 4 (установчий документ кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури за законом), посилаючись при цьому на недотримання державним реєстратором устанавленого законом порядку проведення державної реєстрації.

Порушення своїх прав позивач вбачає в тому, що зміна організаційно-правової форми на орган адвокатського самоврядування призвела до незаконного

ототоження та привласнення третьою особою назви та повноважень Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону (місто Київ); неуповноважена особа ОСОБА_1 обіймає посаду голови Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону (у місті Києві), який в свою чергу незаконно та безпідставно реалізовує повноваження, які передбачені статтею 50 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Регламентом Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону, установчим документом «Положення про КДКА міста Києва» від 17 грудня 2012 року, яке втратило свою чинність на підставі Положення про КДКА м. Києва від 11 червня 2016 року.

КДКА м. Києва (код ЄДРПОУ 40895265) фактично обґрунтував позовні вимоги наявністю у нього повноважень кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури і відсутністю таких повноважень у КДКА міста Києва (код ЄДРПОУ 21707287).

Державна реєстрація, яка, на переконання позивача, протиправно здійснена відповідачем, стосується іншої юридичної особи – КДКА міста Києва (код ЄДРПОУ 21707287), легітимність якої як органу адвокатського самоврядування заперечується позивачем та Асоціацією.

Таким чином, спір виник не між державним реєстратором та позивачем, а між позивачем КДКА м. Києва (код ЄДРПОУ 40895265) та третьою особою КДКА міста Києва (код ЄДРПОУ 21707287) з питань правового статусу органів адвокатського самоврядування міста Києва. Відповідно і підставою звернення позивача з цим позовом стало порушення, на його думку, прав, пов'язаних із визначенням правового статусу КДКА міста Києва (код ЄДРПОУ 21707287) як юридичної особи - органу адвокатського самоврядування.

Участь державного реєстратора як відповідача (якщо позивач вважає його винним у порушенні прав) у спорі не змінює його характеру на публічно-правовий. Оскільки позивач не був заявником стосовно оскаржуваних реєстраційних дій, тобто останні були вчинені за заявою іншої особи, такий спір є спором про право незалежно від того, чи здійснено державну реєстрацію з дотриманням державним реєстратором вимог законодавства.

Цей спір є найбільш наближеним до спорів, пов'язаних з діяльністю або припиненням діяльності юридичної особи, відтак повинен розглядатися за правилами господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 листопада 2019 року у справі № 826/16500/17 можна ознайомитися за посиланням - <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86435731>.

4.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку кримінального судочинства

Спір з приводу оскарження бездіяльності посадових осіб Національної поліції щодо непереведення підозрюваного з ізолятора тимчасового тримання до слідчого

ізолятора на стадії досудового розслідування підлягає розгляду в порядку кримінального судочинства

4 грудня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Національної поліції в Запорізькій області в особі Ізолятора тимчасового тримання № 1 (далі – ІТТ № 1 ГУ НП в Запорізькій області) про визнання протиправною бездіяльності за касаційною скаргою ОСОБА_1 подану його адвокатом Плецькою Ю. В., на ухвалу Запорізького окружного адміністративного суду від 9 січня 2019 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 3 квітня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

14 вересня 2018 року за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого пунктом 12 частиною другою статті 115 Кримінального кодексу України, ОСОБА_1 було затримано в порядку статті 208 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Того ж дня позивача було доставлено до ІТТ № 1 ГУ НП в Запорізькій області. Ухвалою слідчого судді Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 17 вересня 2018 року у справі № 335/10857/18 (провадження № 1-кс/335/72-2/2018) до підозрюваного ОСОБА_1 застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою строком до 12 листопада 2018 року включно, який обчислювався з 14 вересня 2018 року, без визначення розміру застави.

Ухвалою Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 28 вересня 2018 року у справі № 335/9599/18 (провадження № 1-кс/335/7534/2018) задоволено клопотання старшого слідчого в ОВС СУ ГУНП в Запорізькій області майора поліції Єремеева О. В., продовжено підозрюваному ОСОБА_1 строк дії запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою строком на 60 діб до 26 листопада 2018 року включно, у задоволенні клопотання захисників ОСОБА_1 про зміну запобіжного заходу та звільнення з-під варти відмовлено.

До 9 жовтня 2018 року ОСОБА_1 утримувався в місці із спеціальним режимом тримання (ІТТ № 1 ГУ НП в Запорізькій області) і лише 9 жовтня 2018 року був переведений до Державної установи «Запорізький слідчий ізолятор».

Таким чином, на думку позивача, він утримувався в місці із спеціальним режимом тримання протягом 25 діб і був переведений до установи пенітенціарної служби з порушенням строків встановлених законом. Позивач вважає таку бездіяльність відповідача щодо непереведення підозрюваного у строк, передбачений законом, протиправною.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною першою статті 306 КПК визначено, що скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора розглядаються слідчим суддею місцевого суду згідно з правилами судового розгляду, передбаченими статтями 318-380 цього Кодексу, з урахуванням положень глави 26 КПК.

Як убачається з матеріалів справи, предметом спору у цій справі є вимога позивача про визнання протиправною бездіяльність відповідача, яка полягає у не

переведенні ОСОБА_1 (підозрюваного) у встановлений законом строк із ІТТ № 1 ГУ НП в Запорізькій області до Державної установи «Запорізький слідчий ізолятор», що мало наслідком застосування до нього недозволених методів ведення досудового розслідування.

Ураховуючи наведене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що оскільки оскаржувані дії вчинялися у межах проведення досудового розслідування та врегульовані нормами КПК, то й оскарження процесуальних актів, дій органів досудового розслідування здійснюється в порядку кримінального судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 4 грудня 2019 року у справі № 280/85/19 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86401161>.

4.4. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

Спір щодо вилучення речей та документів у нотаріуса, нотаріальна діяльність якого припинена, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

20 листопада 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Головного територіального управління юстиції у Кіровоградській області до ОСОБА_1 про вилучення речей та документів за касаційною скаргою Головного територіального управління юстиції у Кіровоградській області на ухвалу Кіровського районного суду м. Кіровограда від 19 вересня 2018 року та постанову Кропивницького апеляційного суду Кіровоградської області від 21 січня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 працював приватним нотаріусом Кропивницького міського нотаріального округу Кіровоградської області, проте 06 квітня 2018 року Вища кваліфікаційна комісія нотаріату при Міністерстві юстиції України анулювала його свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю.

У порушення частини п'ятої статті 30-1 Закону України «Про нотаріат» ОСОБА_1 не передав до державного нотаріального архіву документи нотаріального діловодства та архів приватного нотаріуса, а також не знищив печатку нотаріуса у встановлений зазначеним Законом порядок. Управління юстиції неодноразово зверталось до ОСОБА_1 із вимогами виконати вимогу Закону про знищення печатки, а також надати доступ до речей та документів для їх вилучення, проте останній ці вимоги проігнорував, доступу до речей та документів управлінню юстиції не надав.

Ураховуючи викладене, позивач просив вилучити з приміщення по АДРЕСА_1, яке слугувало робочим місцем приватного нотаріуса Задніпряного О.А., та передати позивачеві: печатку приватного нотаріуса; реєстраційне посвідчення; свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю; невикористані спеціальні бланки нотаріальних документів; невикористані спеціальні бланки документів інформаційної системи Міністерства юстиції України; виконані документи, згруповані у справи (наряди) відповідно до номенклатури справ за 2011-2018 роки, складеної на підставі Типової номенклатури справ державної нотаріальної контори та приватного

нотаріуса; нотаріальні документи, не згруповані у справи (наряди), за період його нотаріальної діяльності по Кропивницькому нотаріальному округу з 07 квітня 2011 року по 21 лютого 2018 року.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до статті 14 Закону України «Про нотаріат» документи нотаріального діловодства та архів приватного нотаріуса є власністю держави і перебувають у володінні та користуванні приватного нотаріуса у зв'язку із здійсненням ним нотаріальної діяльності.

Згідно з положенням частини першої статті 19 ЦПК України суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства.

З аналізу наведених норм права вбачається, що документи нотаріального діловодства та архів приватного нотаріуса є власністю держави і держава має право у визначених Законом України «Про нотаріат» випадках витребувати їх у порядку ЦК України та ЦПК України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 листопада 2019 року у справі № 404/6263/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86241672>.

5. Окремі правові позиції Великої Палати Верховного Суду

Паювання земель сільськогосподарських підприємств як особливий порядок набуття у приватну власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення є способом приватизації цих ділянок членами таких підприємств, що узгоджується зі змістом пункту 8 розділу X «Перехідні положення» ЗК України.

Сформовані та нерозподілені (невитребувані) частки (паї) не є землями державної чи комунальної власності, перебувають лише у розпорядженні відповідних адміністрацій до моменту отримання їх власниками державних актів на право власності на земельну ділянку

1 жовтня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Приватного акціонерного товариства «Племінний завод «Червоний Велетень» на рішення Господарського суду Харківської області від 13 грудня 2017 року та постанову Східного апеляційного господарського суду від 13 листопада 2018 року у справі за позовом Приватного акціонерного товариства «Племінний завод «Червоний Велетень» до Зміївської районної державної адміністрації Харківської області та Фермерського господарства «Єва-Агро» за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідачів – Головного управління Держгеокадастру України в Харківській області, про визнання недійсним розпорядження та договору оренди земельної ділянки, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

1 квітня 1998 року ВАТ «Племінний завод «Червоний велетень» (правонаступником якого є позивач) було видано акт І-ХР № 001133 на право постійного користування землею площею 4772,3 га для ведення сільськогосподарського виробництва (далі – Державний акт).

15 січня 2002 року загальні збори членів трудового колективу позивача прийняли рішення розподілити земельну ділянку площею 3544,0 га між 598 членами трудового колективу згідно із затвердженим списком.

5 лютого 2003 року Зміївська РДА розпорядженням № 82 затвердила проект приватизації земель, яким передбачено приватизацію 598 особами земельних ділянок загальною площею 3544 га.

2 квітня 2004 року Зміївська РДА розпорядженням № 165 затвердила технічну документацію з виділення земельних часток (паїв) на землях позивача та оформлення права приватної власності на земельні частки (паї) для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, загальною площею 3406,9 га, виділила в натурі (на місцевості) земельні ділянки 556 особам. Того ж дня підписано акт приймання-передачі земельних ділянок 549 особам у приватну власність. Всім 598 земельним ділянкам присвоєні кадастрові номери.

16 червня 2017 року Зміївська РДА, як орендодавець, та ФГ «Єва-Агро», як орендар, уклали договір оренди земельної ділянки загальною площею 150,6280 га ріллі із земель сільськогосподарського призначення за рахунок невитребуваних земельних часток (паїв) членів колишнього ВАТ «Племінний завод «Червоний велетень», розташованих за межами населених пунктів на території Бірківської сільської ради Зміївського району Харківської області для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, на строк до моменту отримання їх власниками свідоцтва про право власності на земельну ділянку. Земельні частки (паї), що залишаються не витребуваними, були передані в оренду терміном на 49 років.

Позивач послався на порушення його права користування спірними земельними ділянками, які згідно з державним актом на право постійного користування землею, виданий ВАТ «Племінний завод «Червоний велетень», були передані товариству у постійне користування для ведення сільськогосподарського виробництва.

ОЦІНКА СУДУ

Відносини щодо приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій регламентовано, зокрема, статтею 25 ЗК України. Відповідно до частини першої цієї статті при приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій земельні ділянки передаються працівникам цих підприємств, установ та організацій, працівникам державних та комунальних закладів освіти, культури, охорони здоров'я, розташованих на території відповідної ради, а також пенсіонерам з їх числа з визначенням кожному з них земельної частки (паю). Рішення про приватизацію земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій приймають органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень за клопотанням працівників цих підприємств, установ та організацій.

26 квітня 2003 року набрав чинності Закон України № 675-IV «Про внесення змін до Земельного кодексу України», яким пункт 8 розділу X ЗК України доповнено абзацами, згідно з якими члени колективних сільськогосподарських підприємств, сільськогосподарських кооперативів, сільськогосподарських акціонерних товариств, а також пенсіонери з їх числа, які на час набрання чинності ним Кодексом не приватизували земельні ділянки шляхом оформлення права на земельну частку (пай), мають право на їх приватизацію в порядку, встановленому статтями 25 та 118 цього Кодексу. В сільськогосподарських акціонерних товариствах право на земельну частку (пай) мають лише їх члени, які працюють у товаристві, а також пенсіонери з їх числа.

Відповідно до Указу Президента України від 8 серпня 1995 року № 720/95 «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям» (далі – Указ № 720/95) паюванню підлягають сільськогосподарські угіддя, передані у колективну власність колективним сільськогосподарським підприємствам, сільськогосподарським кооперативам, сільськогосподарським акціонерним товариствам, у тому числі створеним на базі радгоспів та інших державних сільськогосподарських підприємств. Паювання земель передбачає визначення розміру земельної частки (паю) у колективній власності на землю кожного члена колективного сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського акціонерного товариства без виділення земельних ділянок в натурі (на місцевості).

Право на земельну частку (пай) мають члени колективного сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського акціонерного товариства, в тому числі пенсіонери, які раніше працювали в ньому і залишаються членами зазначеного підприємства, кооперативу, товариства, відповідно до списку, що додається до державного акта на право колективної власності на землю (пункт 2 Указу № 720/95).

У разі виходу власника земельної частки (паю) з колективного сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського акціонерного товариства за його заявою здійснюється відведення земельної ділянки в натурі в установленому порядку і видається державний акт на право приватної власності на цю земельну ділянку. Після видачі громадянину державного акта на право приватної власності на земельну ділянку сертифікат на право на земельну частку (пай) повертається до районної державної адміністрації (пункти 5, 6 Указу № 720/95).

Викладені вище норми дозволяють констатувати, що паювання земель сільськогосподарських підприємств як особливий порядок набуття у приватну власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення є способом приватизації цих ділянок членами таких підприємств, що узгоджується із змістом пункту 8 розділу X «Перехідні положення» ЗК України.

Статтями 1 та 2 Закону України Законом України від 5 червня 2003 року № 899-IV «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» (далі – Закон України № 899-IV) визначено, що право на

земельну частку (пай) мають: колишні члени колективних сільськогосподарських підприємств, <...>, які отримали сертифікати на право на земельну частку (пай) у встановленому законодавством порядку; <...>. Повноваження щодо виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв) надані сільським, селищним, міським радам.

Статтею 13 Закону України № 899-IV передбачено, що нерозподілені (невитребувані) земельні ділянки за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради чи районної державної адміністрації можуть передаватися в оренду для використання за цільовим призначенням на строк до моменту отримання їх власниками державних актів на право власності на земельну ділянку, про що зазначається у договорі оренди, <...>.

За змістом частини третьої статті 13 Закону України № 899-IV невитребуваною є земельна частка (пай), на яку не отримано документа, що посвідчує право на неї, або земельна частка (пай), право на яку посвідчено відповідно до законодавства, але яка не була виділена в натурі (на місцевості). Статус невитребуваних нерозподілені земельні ділянки набувають вже після проведення зборів стосовно розподілу земельних ділянок.

Члени трудового колективу позивача застосували процедуру паювання до відповідної частини земель, що перебували у позивача на праві постійного користування. Наслідком реалізації цієї процедури є припинення права державної та комунальної власності на розпайовані землі, що зумовлює припинення й інших правомочностей щодо земельних ділянок державної та комунальної власності.

Встановлені судами обставини справи та системний аналіз наведених вище норм законодавства дають підстави стверджувати, що спірні земельні ділянки є сформованими та відносяться до нерозподілених (невитребуваних) часток (паїв), які не є землями державної чи комунальної власності, а перебувають лише у розпорядженні відповідних адміністрацій до моменту отримання їх власниками державних актів на право власності на земельну ділянку.

Отже, Розпорядження Зміївської РДА про передачу в оренду невитребуваних земельних часток (паїв) ФГ «Єва-Агро» прийнято правомірно, а суд першої та апеляційної інстанцій дійшли правильного висновку про відмову у задоволенні позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 1 жовтня 2019 року у справі № 922/2723/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86002041>.

Учасник товариства, який вважає свої корпоративні права порушеними внаслідок укладення директором товариства договору, має право (разом з іншими учасниками) ініціювати питання щодо скликання загальних зборів учасників товариства для вирішення питання про звернення товариства з відповідним позовом до суду.

Належним способом захисту корпоративних прав учасника товариства також може бути подання ним (зокрема, разом з іншими учасниками, яким належить 10 і більше

відсотків статутного капіталу товариства) позову в інтересах юридичної особи до її посадової особи про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи.

Якщо частки такого учасника недостатньо для цього з огляду на вимоги частини першої статті 54 ГПК України, то такий учасник вправі вийти з товариства і вимагати виплати йому вартості частки, а також подати позов до самого товариства та/або його учасників, якщо він вважає, що рішенням загальних зборів учасників товариства щодо відчуження майна йому було завдано збитки

3 грудня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційні скарги ОСОБА_1, Товариства з обмеженою відповідальністю «НВФ «Дніпропроект» (надалі – ТОВ «НВФ «Дніпропроект»), Товариства з обмеженою відповідальністю «Холдінг компанія «Інтернет» (надалі – ТОВ «ХК «Інтернет») на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 28 лютого 2019 року у справі за позовом ОСОБА_1 до ТОВ «ХК «Інтернет», ТОВ «НВФ «Дніпропроект», приватного нотаріуса Криворізького міського нотаріального округу Рукавіцина І.А., Виконавчого комітету Криворізької міської ради, Публічного акціонерного товариства «АрселорМіттал Кривий Ріг» про визнання рішень загальних зборів учасників товариства та правочинів недійсними, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідно до пунктів 1.2 і 6.2 статуту ТОВ «ХК «Інтернет» ОСОБА_1 є учасником товариства, який володіє часткою у розмірі 700 грн, що становить 7 часток та відповідає 70 голосам при голосуванні та 3,5 % статутного капіталу товариства.

16 березня 2012 року ТОВ «ХК «Інтернет» (продавець) уклало з ТОВ «НВФ «Дніпропроект» (покупець) попередній договір про укладення договору купівлі-продажу, згідно з умовами якого продавець зобов'язався передати у власність покупця за договором купівлі-продажу комплекс будівель та споруд.

28 січня 2013 року ТОВ «ХК «Інтернет» провело загальні збори учасників, на яких були присутні учасники, які володіють 1869 голосами (93,45 % часток у статутному капіталі), та в результаті яких прийнято рішення про продаж ТОВ «НВФ «Дніпропроект» за 650 000 грн з ПДВ вищезазначеного комплексу будівель та споруд. Право підпису договору купівлі-продажу та підписання всіх необхідних документів вирішено надати директору товариства Малихину А.О.

29 січня 2013 року ТОВ «ХК «Інтернет» (продавець) уклало з ТОВ «НВФ «Дніпропроект» (покупець) договір купівлі-продажу, згідно з умовами якого продавець передав у власність покупця цей комплекс вартістю 650 000 грн. Цього ж дня нотаріусом на підставі рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень за індексним номером 162085 внесений запис № 56059 до ЄДР про право власності ТОВ «НВФ «Дніпропроект» даний комплекс будівель та споруд.

29 липня 2013 року ТОВ «НВФ «Дніпропроект» як іпотекодавець передало це майно в іпотеку ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» як іпотекодержателю в рахунок забезпечення зобов'язань за договором № 279S13 від 11 липня 2013 року за ціною 16

163 970 грн, вартість якої в подальшому збільшена шляхом внесення змін до договору іпотеки до 30 440 783 грн.

Предметом спору у цій справі є визнання недійсними прийнятих за відсутності позивача рішень загальних зборів учасників ТОВ «ХК «Інтернет» та вищевказаних договорів, укладених, на думку позивача, не в інтересах товариства, за заниженою вартістю, що порушує корпоративні права, зокрема, на отримання частки прибутку.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо визнання недійсними рішень загальних зборів

Рішення загальних зборів господарського товариства можуть бути визнаними недійсними в судовому порядку у випадку недотримання процедури їх скликання, встановленої статтею 61 Закону України «Про господарські товариства».

Суди попередніх інстанцій установили, що ОСОБА_1 не був повідомлений у жодний спосіб про проведення цих загальних зборів ТОВ «ХК «Інтернет», що вплинуло на можливість реалізації ним права на управління справами товариства шляхом участі в загальних зборах, ознайомлення з документами, які виносилися на їх розгляд, висловлення своєї думки щодо питань порядку денного, внесення своїх питань до порядку денного тощо.

Отже, недотримання порядку скликання загальних зборів учасників товариства в частині повідомлення позивача про проведення зборів, прийняття ними рішень за відсутності позивача, не повідомленого про їх проведення, є порушенням вимог закону та статуту товариства, порушує права позивача як учасника на участь в управлінні справами товариства.

Установивши факт неповідомлення позивача про час, місце і порядок денний зборів, апеляційний господарський суд дійшов правильного висновку про наявність правових підстав для визнання недійсними прийнятих на зборах рішень, адже право позивача на управління товариством шляхом участі у загальних зборах його учасників є порушеним.

Щодо визнання недійсними попереднього договору і договору купівлі-продажу та скасування державної реєстрації права власності

Рішення загальних зборів учасників ТОВ «ХК «Інтернет» від 28 січня 2013 року визнані недійсними постановою Центрального апеляційного господарського суду від 28 лютого 2019 року. Однак ця обставина не є підставою для визнання недійсними спірних договорів, оскільки вказане судове рішення ухвалене і набрало законної сили після їх укладення, а питання дійсності чи недійсності спірного правочину згідно з положеннями статті 215 ЦК України має вирішуватися судом з огляду на обставини, які мали місце в момент його вчинення.

Для визнання недійсними договорів, укладених виконавчим органом товариства (директором ТОВ «ХК «Інтернет») з ТОВ «НВФ «Дніпропроект», не має самостійного юридичного значення сам по собі той факт, що згодом у судовому порядку визнано недійсним рішення загальних зборів учасників товариства, на підставі якого виконавчий орган діяв на момент укладення цих договорів. Такі договори можуть бути визнані недійсними із зазначених підстав у тому разі, якщо буде встановлено, що ТОВ «НВФ «Дніпропроект» як контрагент юридичної особи за договором діяло

недобросовісно і нерозумно, тобто знало або за всіма обставинами, проявивши розумну обачність, не могло не знати про обмеження в повноваженнях виконавчого органу товариства.

Крім того, позивач не довів, що укладання ТОВ «ХК «Інтермет» з ТОВ «НВФ «Дніпропроект» спірних договорів порушує його корпоративні права на участь у товаристві та на управління справами, оскільки такі права позивача захищено й відновлено внаслідок його звернення до суду з позовом про визнання недійсними рішень загальних зборів від 28 лютого 2019 року, який задоволено.

Слід зазначити також, що визнання недійсними рішень загальних зборів учасників ТОВ «ХК «Інтермет», з мотивів неповідомлення позивача про дату та час проведення цих загальних зборів, не є беззаперечною підставою для висновку про те, що оспорюваний договір купівлі-продажу укладений всупереч інтересів ТОВ «ХК «Інтермет» та інших його учасників.

Якщо позивач, який є учасником ТОВ «ХК «Інтермет», що володіє часткою у розмірі 3,5 % статутного капіталу цього товариства, вважає свої корпоративні права порушеними внаслідок укладення оспорюваного договору, він не позбавлений права (разом з іншими учасниками) у будь-який час ініціювати питання щодо скликання позачергових зборів учасників товариства з метою належного реагування на факт укладення такого договору та розгляду питання щодо порушення або непорушення прав та законних інтересів товариства (його учасників). Якщо збори учасників товариства дійдуть висновку про порушення укладеним договором купівлі-продажу прав та законних інтересів товариства останнє вправі звернутися до суду з відповідним позовом.

Належним способом захисту права учасника юридичної особи може бути також подання ним (зокрема разом з іншими учасниками, яким належить 10 і більше відсотків статутного капіталу товариства) позову в інтересах юридичної особи до її посадової особи про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи на підставі пункту 12 частини першої статті 20, статті 54 ГПК України.

Якщо учасник товариства не може звернутися з позовом до посадової особи від імені товариства, бо розмір його частки є недостатнім для цього з огляду на вимоги частини першої статті 54 ГПК України, то такий учасник вправі вийти з товариства і вимагати виплати йому вартості частки, а також подати позов до самого товариства та/або його учасників, якщо він вважає, що рішенням загальних зборів учасників товариства щодо відчуження майна йому було завдано збитки.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що вимоги позивача про визнання недійсними попереднього договору від 16 березня 2012 року і договору купівлі-продажу комплексу будівель та споруд від 29 січня 2013 року є безпідставними.

Щодо визнання недійсним договору іпотеки та скасування державної реєстрації ОСОБА_1 подав цей позов у листопаді 2016 року.

15 грудня 2017 року набрав чинності Закон України від 03 жовтня 2017 року № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України,

Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» (далі – Закон № 2147-VIII), яким внесено зміни до процесуальних кодексів та викладено їх у новій редакції.

Вирішуючи питання про відкриття провадження у справі, суд з'ясовує, у порядку якого судочинства мала розглядатися справа станом на час подання позову до цього суду.

Оскільки з позовом ОСОБА_1 звернувся ще в листопаді 2016 року, коли статті 20 ГПК України у редакції Закону № 2147-VIII, як і цього Закону, не існувало, цю норму не можна застосовувати до спірних правовідносин. При вирішенні питання юрисдикційності спору повинне застосовуватися процесуальне законодавство, що діяло на час звернення позивача до суду із цим позовом, тобто стаття 12 ГПК України у редакції, чинній на час подання позову до суду.

Необхідно врахувати, що фізична особа оскаржує договір іпотеки нерухомого майна, укладений між двома юридичними особами, тому цей спір підлягає розгляду у порядку цивільного судочинства. При цьому, ОСОБА_1 не є учасником (засновником) жодної зі сторін договору іпотеки.

Ураховуючи предмет спору у цій частині позову, а також беручи до уваги склад сторін за їх суб'єктною ознакою, суди попередніх інстанцій правильно закрили провадження у справі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 3 грудня 2019 року у справі № 904/10956/16 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86333853>.

Помилування – це індивідуальне державно-владне веління у формі прощення особі, яка вчинила злочин будь-якої тяжкості. Цей акт не розрахований на невизначену кількість випадків використання і є персоніфікованим актом одноразового застосування права щодо конкретної особи або групи осіб, індивідуально зазначених в Указі Президента України.

Застосування помилування до іншої особи, засудженої до довічного позбавлення волі, не може бути використане як аргумент для визнання дій Президента України незаконними через призму порушення принципу недискримінаційності, оскільки справа про помилування однієї особи за своїми індивідуальними особливостями за використанням того самого критерію не є подібною до справи про помилування іншої особи

12 листопада 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула апеляційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 25 липня 2019 року в адміністративній справі за позовом ОСОБА_1 до Президента України про визнання дискримінаційним та незаконним рішення Президента України та зобов'язання вчинити дії, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Судова колегія в кримінальних справах Кіровоградського обласного суду вироком від 04 грудня 1995 року засудила ОСОБА_1 за пунктами «а», «г» статті 93,

частиною другою статті 81, частиною першою статті 222 Кримінального кодексу України 1960 року (далі – КК України) до виняткової міри покарання – розстрілу з конфіскацією усього майна, що є власністю засудженого.

Кіровоградський обласний суд ухвалою від 19 червня 2000 року покарання замінив на довічне позбавлення волі в тюрмі з конфіскацією усього майна, що є власністю засудженого.

До Державної установи «Вінницька установа виконання покарань (№ 1)» засуджений ОСОБА_1 прибув 22 лютого 2008 року, де відбуває покарання дотепер.

У жовтні 2017 році ОСОБА_1 звернувся з клопотанням про його помилування. Департамент з питань помилування Адміністрації Президента України (далі - Департамент) листом від 10 листопада 2017 року повідомив, що з урахуванням ступеня тяжкості та обставин вчинених позивачем злочинів, Комісія клопотання залишила без задоволення.

У листопаді 2018 року ОСОБА_1 повторно подав до Президента України клопотання про помилування з відповідними документами.

Листом від 21 грудня 2018 року № 21-2035/15 Департамент через установу відбування покарання повідомив засудженому ОСОБА_1 про залишення клопотання без задоволення.

Вважаючи такі дії Президента України протиправним, ОСОБА_1 звернувся до Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду з адміністративним позовом за захистом порушених, на його думку, прав та інтересів.

ОЦІНКА СУДУ

У розумінні конституційних та законодавчих положень реалізація повноваження Президента України у сфері помилування осіб, засуджених до довічного позбавлення волі за вчинення особливо тяжких злочинів, передбачає видання саме Указу про помилування тоді, коли ухвалюється позитивне рішення на користь особи, яка клопотала про помилування. Видання такого акта є законним і необхідним, оскільки іншого способу втрутитися в обов'язкове для виконання всіма судові рішення (вирок) про визнання особи винною у злочині, який суд виніс після визнання особи винною у злочині, за який передбачено таке покарання, ніж у формі документа, що має силу індивідуального правозастосовного обов'язкового до виконання акта, немає.

Помилування – це індивідуальне державно владне веління у формі прощення особі, яка вчинила злочин будь-якої тяжкості. Цей акт не розрахований на невизначену кількість випадків використання і є персоніфікованим актом одноразового застосування права щодо конкретної особи або групи осіб, індивідуально зазначених в Указі Президента України.

Обов'язок Президента України безпосередньо розглядати клопотання про помилування, яке надходить до нього, і оформляти у виді Указу відмову у його задоволенні із зазначенням протилежних і негативних для його автора результатів, не впливає зі змісту пункту 27 статті 106 Конституції України, статті 87 КК України та правил Положення № 223.

ОСОБА_1 убачає дискримінацію в застосуванні, на його думку, неоднакового підходу до розгляду клопотання про помилування. Акцентує увагу на тому, що при оцінюванні даних про особу засудженого, які звернулись за помилуванням, було надано перевагу низці обставин, які є явно несправедливими стосовно позивача. Такими вважає вчинення ОСОБА_2 (щодо якого винесено акт про помилування) злочину щодо двох осіб, у тому числі працівника міліції, який намагався попередити злочин. На противагу цьому випадку він, ОСОБА_1, щиро розкався у скоєному, протягом тривалого часу провадить широку суспільну та просвітницьку роботу, численні представники громадськості та місця ув'язнення висловлювалися щодо доцільності помилування.

За статтею 87 КК України Президент здійснює помилування стосовно індивідуально визначеної особи. ОСОБА_1 вчинив конкретний, особливо тяжкий злочин, за який суд на підставі закону у встановленому законом порядку призначив йому покарання. Призначення покарання відбувалося з дотриманням принципу індивідуалізації, відповідно до якого покарання має бути максимально конкретизованим, індивідуалізованим, виходити із конкретних обставин справи та особи винного. Поведінка особи під час відбування покарання теж повинна відповідати цьому принципу. Якщо будуть індивідуальні й необхідні підстави для того, щоб Глава держави визнав їх прийнятними й достатніми для помилування, то лише на підставі цих обставин й розсуду Президента України в межах чинного законодавчо визначеного порядку може відбутися реалізація помилування.

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що застосування помилування до іншої особи, засудженої до довічного позбавлення волі, у цьому правовідношенні не може бути використаний як приклад чи аргумент визнання дій Президента України незаконними через призму порушення принципу недискримінаційності, оскільки справа про помилування однієї особи за своїми індивідуальними особливостями за використанням того самого критерію не є подібною до справи про помилування іншої особи. Відсутність об'єктивних підстав для диференціації не дає підстав вважати, що подібні справи розглядалися по-різному.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 листопада 2019 року у справі № 9901/337/19 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86401309>.

6. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду

1. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 19 листопада 2019 року

Справа № 645/1979/15ц (Провадження № 14-706цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до ТОВ «Кредитні ініціативи», треті особи: приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу Чуловський Володимир Анатолійович, Фрунзенський відділ Державної виконавчої служби Харківського міського управління юстиції

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від висновку, викладеному у раніше ухваленій постанові ВСУ, в якому чітко зазначено, що наявність спору про розмір кредитної заборгованості у суді на час вчинення виконавчого напису спростовує висновок суду про безспірність заборгованості боржника.

2. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 26 листопада 2019 року

Справа № 370/999/16-ц (Провадження № 14-709цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до ТОВ «Капмані-Буд» треті особи: ТОВ «БВС Контакт», ТОВ «Віннер Імпортс Україна ЛТД»

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду та Верховного Суду України.

Опис: КЦС ВС вважає, що отримана підрядником на підставі договору підряду попередня оплата, після здійснення замовником свого права на відмову від договору підряду, не має кваліфікуватися як збитки, і у випадку відмови замовником від договору підряду відпадають правові підстави набуття попередньої оплати по договору підряду. Тому стягнення попередньої оплати у випадку відмови замовника від договору підряду має здійснюватися на підставі статті 1212 ЦК України. У зв'язку з наведеним колегія суддів вважає за необхідне відступити від висновків, викладених у раніше ухвалених постановах ВС та ВСУ.

3. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 26 листопада 2019 року

Справа № 925/1005/18 (Провадження № 12-200гс19).

Сторони: Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України у Черкаській області до ДП «Черкаський консервний завод»

Суддя-доповідач: Рогач Л. І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від висновків, викладених у постановках ВП ВС, відповідно до яких спори, пов'язані зі стягненням відділеннями Фонду соціального страхування України із суб'єкта господарювання, який ліквідується згідно з рішенням його засновників (платоспроможної юридичної особи), страхових платежів, капіталізованих на майбутні періоди, з метою їх подальшої виплати потерпілим особам, підлягають розгляду судами адміністративної юрисдикції як такі, що є публічно-правовими за своєю правовою природою. Натомість, на думку КГС ВС, оскільки процедура припинення діяльності суб'єкта господарювання (юридичної особи) врегульована нормами Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України, то і всі вимоги кредиторів (в тому числі вимоги щодо капіталізації платежів) мають розглядатись в межах однієї юрисдикції – господарського суду.

4. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 04 грудня 2019 року

Справа № 922/989/18 (Провадження № 12-205гс18).

Сторони: СФГ «Берізка» до Головного управління Держгеокадастру у Харківській області

Суддя-доповідач: Уркевич В. Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, виключна правова проблема полягає у вирішенні питання, чи переходить до фермерського господарства право постійного користування земельною ділянкою для ведення фермерського господарства, якщо державний акт про право постійного користування земельною ділянкою, виданий на ім'я засновника фермерського господарства.

5. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 04 грудня 2019 року

Справа № 910/3009/18 (Провадження № 12-204гс18).

Сторони: ПАТ «ВіЕйБі Банк» в особі Уповноваженої особи ФГВФО на ліквідацію ПАТ «ВіЕйБі Банк» Славкіної Марини Анатоліївни до НБУ, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – ФГВФО

Суддя-доповідач: Уркевич В. Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, виключна правова проблема полягає у застосуванні статті 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» щодо наявності чи відсутності обов'язку НБУ як заставодержателя затвердження/погодження з Фондом гарантування вкладів фізичних осіб способу, порядку, складу та умов звернення стягнення на заставне майно.

6. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 10 грудня 2019 року

Справа №815/1226/18 (Провадження № 11-1206апп19).

Сторони: ОСОБА_1 до Малиновського об'єданого управління Пенсійного фонду України в місті Одесі

Суддя-доповідач: Анцупова Т. О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КАС ВС вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного у рішенні ВСУ, відповідно до якого з дня набрання чинності рішенням КСУ 07 жовтня 2009 року №25-рп/2009 виникли підстави для поновлення конституційного права особи на виплату пенсії, виплата якої була зупинена на підставі положень ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Виниклі у зв'язку із цим спори мають вирішуватися у врахуванням норм процесуального права, – статей 99, 100 КАС України. Натомість, на думку колегиї суддів, не існує жодного строкового обмеження стосовно виплати пенсії у визначеному законодавством розмірі за минулий час, яку особа не отримувала з вини держави в особі її компетентних органів.

7. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 10 грудня 2019 року

Справа № 520/15025/16-а (Провадження № 11-1207апп19).

Сторони: ОСОБА_1 до Центрального об'єданого управління Пенсійного фонду України в м. Одесі

Суддя-доповідач: Анцупова Т. О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КАС ВС вважає за необхідне відступити від висновків ВСУ, відповідно до яких право на отримання пенсії на пільгових умовах мають працівники виключно за наявності доказів проведення атестації такого робочого місця.

8. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 11 грудня 2019 року

Справа № 810/451/17 (Провадження № 11-1210апп19).

Сторони: ОСОБА_1 до Державної фіскальної служби України

Суддя-доповідач: Анцупова Т. О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: На думку КАС ВС, у зв'язку з прийняттям судового рішення про виплату заборгованості із заробітної плати та відшкодування/компенсацію у роботодавця (колишнього) виникає обов'язок виконати це судове рішення і на правовідносини, які виникають у зв'язку з таким виконанням положення статей 116, 117 КЗпП не

поширюються. Таким чином, існує необхідність відступити від висновку ВСУ, викладеного у постанові від 15 вересня 2015 року № 21-1765а15, відповідно до якого після ухвалення судового рішення про стягнення заборгованості із заробітної плати роботодавець не звільняється від відповідальності, передбаченої статтею 117 КЗпП, а саме виплати середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні, тобто за весь період невиклати власником або уповноваженим ним органом належних працівникові при звільненні сум.

9. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 17 грудня 2019 року

Справа № 200/2218/19-а (Провадження № 11-1251ап19).

Сторони: ОСОБА_1 до Державної судової адміністрації України

Суддя-доповідач: Анцупова Т. О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку колегії суддів КАС ВС, виключну правову проблему становить питання наявності у Голови ДСА України повноважень щодо врегулювання порядку встановлення стимулюючих виплат, преміювання та надання матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань начальникам територіальних управлінь, яке на законодавчому рівні не визначено.

10. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 18 грудня 2019 року

Справа № 504/2457/15-ц (Провадження № 14-726ц19).

Сторони: прокурор Комінтернівського району Одеської області до Комінтернівської районної державної адміністрації Одеської області, ОСОБА_1

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: На думку КЦС ВС існує необхідність відступити від висновку, викладеного у постанові ВСУ, відповідно до якого особа, яка набула право власності на спірне майно, після ухвалення судом рішення, не має право на апеляційне/касаційне оскарження такого рішення. Колегія суддів вважає, що особа, яка набула право власності на спірне майно, після ухвалення судом рішення, вважається такою, питання про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки якої вирішено оскарженим рішенням, і така особа має право на апеляційне/касаційне оскарження такого рішення. При цьому набуття особою права власності на спірне майно після ухвалення судом рішення, не є безумовною підставою для наділення нового власника правом на апеляційне (касаційне) оскарження такого рішення. На відміну від оскарження судового рішення учасником справи, не залучена до участі у справі особа повинна довести наявність у неї правового зв'язку зі сторонами спору або безпосередньо

судовим рішенням через обґрунтування наявності трьох критеріїв: вирішення судом питання про її право, інтерес, обов'язок і такий зв'язок має бути очевидним та безумовним, а не ймовірним.

11. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 19 грудня 2019 року

Справа № 1340/3510/18 (Провадження № 11-1160ап19).

Сторони: ОСОБА_1 до Головного управління Державної фіскальної служби у Львівській області

Суддя-доповідач: Князєв В. С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: На думку КАС ВС, існує необхідність відступити від висновку, викладеного у постанові ВСУ щодо правомірності застосування до суб'єктів господарювання штрафних санкцій за неоприбуткування готівкової виручки на підставі абзацу третього статті 1Указу Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки» від 12 червня 1995 року № 436/95 (надалі – Указ № 436/95). На думку колегії суддів, позивач не міг бути притягнутий до відповідальності, встановленої Указом № 436/95, оскільки відповідальність за невідповідність сум готівкових коштів на місці проведення розрахунків сумі коштів, яка зазначена в денному звіті, передбачена ЗУ «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», а паралельне існування відповідальності неприпустиме.

12. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 грудня 2019 року

Справа № 545/1149/17 (Провадження № 14-730цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до Квартирно-експлуатаційного відділу м. Полтави, треті особи: Степненська сільська рада Полтавського району, Головне управління Держгеокадастру у Полтавській області

Суддя-доповідач: Лященко Н. П.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає, що існує необхідність відступити від висновку, викладеного у постановках ВП ВС та КАС ВС, згідно з яким положення пункту 13 частини першої статті 5 ЗУ «Про судовий збір» є підставою для звільнення учасників бойових дій від сплати судового збору при зверненні до суду у зв'язку з порушенням їх прав як учасників бойових дій. На думку колегії суддів, положення пункту 13 частини першої статті 5 Закону № 3674-VI є підставою для звільнення учасників бойових дій від

сплати судового збору при зверненні до суду у зв'язку з порушенням будь-яких їх прав, незалежно від предмета та підстав позову.

7. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів

1. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 5 листопада 2019 року

Справа № 750/13971/18 (Провадження № 14-687цс19).

Сторони/предмет: ОСОБА_1 до СБУ в особі житлово-побутової комісії Центрального управління СБУ, третя особа – Управління СБУ в Чернігівській області, про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема; відступлення від висновків про застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених у раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду.

Опис: На думку КЦС ВС існує необхідність відступити від висновків КАС ВС щодо адміністративної юрисдикції спорів за позовом військовослужбовця СБУ щодо виключення житла з числа службових. На думку колегії суддів, такі спори підлягають розгляду у порядку цивільного судочинства.

Позиція ВП ВС: в ухвалі КЦС ВС відсутні посилання на показники, які б свідчили про те, що передача цієї справи до ВП ВС необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики, а також не зазначено, в чому саме полягає виключна правова проблема. Крім того, ВП ВС вважає висновки колегії суддів щодо наявності підстав для відступлення від висновків КАС ВС та наявності виключної правової проблеми недостатньо обґрунтованими, оскільки ВП ВС вже висловлювалась щодо застосування норм права у спірних правовідносинах у цій категорії спорів (постанови від 04 вересня 2019 року у справі №826/17556/16 та від 26 червня 2018 року у справі №909/971/17)

2. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 5 листопада 2019 року

Справа № 757/12721/17-ц (Провадження № 14-686цс19).

Сторони/предмет: ОСОБА_1 до ПАТ «Українська залізниця» про відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КЦС ВС, виключна правова проблема полягає у тому, що ЗУ «Про захист прав споживачів» в редакції від 19 травня 2011 року не містить належного обґрунтування, яким законом передбачена можливість відшкодування моральної шкоди споживачу, яка виникла внаслідок виконання договору перевезення.

Позиція ВП ВС: умови відшкодування шкоди, завданої пасажиру перевізником визначено законами України. Вказані норми закону були розтлумачені у постанові ВС

від 26 вересня 2018 року у справі №490/8831/15-ц. Окрім того, в ухвалі КЦС ВС відсутні посилання на показники, які б свідчили про те, що передача цієї справи до ВП ВС необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

3. Суд, який направив справу: ОП КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 28 листопада 2019 року

Справа № 916/2286/16 (Провадження № 12-199гс19)

Сторони/предмет: ПАТ «Радикал Банк» до Спільного українсько-індійського підприємства «Кораса» про стягнення 868369,68 грн.

Суддя-доповідач: Бакуліна С.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: ОП КГС ВС зазначила про те, що ця справа містить виключну правову проблему у зв'язку з неодноковим тлумаченням судом касаційної інстанції положень закону, якими врегульовано правовідносини, що виникають з договорів відступлення права вимоги та факторингу: щодо з'ясування правової природи зазначених правочинів, їх розмежування; застосування наслідків недотримання сторонами вимог щодо форми, змісту, суб'єктного складу цих договорів; підстав недійсності (нікчемності) зазначених договорів; вирішення питання щодо можливості заміни сторони у зобов'язанні на підставі цих правочинів, у тому числі як підстави для здійснення заміни учасника у правовідносинах процесуальних.

Позиція ВП ВС: на розгляді суду у цій справі знаходиться заява про заміну сторони виконавчого провадження її правонаступником. Задоволення заяви про заміну сторони правонаступником у виконавчому провадженні на стадії виконання судового рішення або відмова у такому задоволенні, здійснюється судом відповідно до норм матеріального і процесуального права, які не передбачають право суду надавати на цій стадії оцінку оспорюваним правочинам, що буде порушувати презумпцію їх правомірності. Таким чином, на розгляд ВП ВС у цій справі передані питання, які на стадії виконання судового рішення при розгляді заяви про заміну стягувача правонаступником не становлять виключної правової проблеми, і можуть бути вирішені КГС ВС як належним судом.

4. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 27 листопада 2019 року

Справа № 372/4399/15-ц (Провадження № 14-716цс19).

Сторони/предмет: ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4 до ТОВ «Побутрембудматеріали», ТОВ «БРСМ – Нафта», ТОВ «Укртрансоіл-2009», ТОВ «Парком Транс» про відшкодування моральної шкоди.

Суддя-доповідач: Пророк В.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КЦС ВС вважає, що виключну правову проблему становить різне розуміння судами положень статті 16 Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки», зокрема щодо того, який суб'єкт господарської діяльності має відшкодувати

моральну шкоду – у власності або у користуванні якого перебуває об'єкт підвищеної небезпеки чи всі ці суб'єкти разом.

Позиція ВП ВС: в ухвалі КЦС ВС не зазначено у чому полягає правове питання, яке раніше не розглядалося ВС або не було пояснене ВП ВС та яке потребує нового пояснення. Різні тлумачення норм законодавства судами першої чи апеляційної інстанції не є підставою для передачі справи на розгляд ВП ВС. Неправильне застосування норм права є підставою для скасування судового рішення та ухвалення нового, що передбачено статтею 412 ЦПК України. Такими повноваженнями наділена не лише ВП ВС, але КЦС ВС.

5. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 грудня 2019 року

Справа № 910/12199/18 (Провадження № 12-202гс19).

Сторони/предмет: ТОВ «Рибгосп Бурштинський» до Фонду державного майна України про зобов'язання вчинити дії.

Суддя-доповідач: Бакуліна С.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КГС ВС вважає, що виключну правову проблему становить питання, чи є позов про зобов'язання Фонду державного майна України внести зміни до переліку єдиних майнових комплексів державних підприємств і їх структурних підрозділів, що підлягають приватизації, шляхом виключення з такого переліку єдиного майнового комплексу, належного позивачу, ефективним способом відновлення його права, з урахуванням визначених Конституцією та законами України повноважень відповідача.

Позиція ВП ВС: КГС ВС не виклав в ухвалі правову проблему, яку містить ця справа саме у правозастосуванні відповідних норм права, відсутні також і посилання суду касаційної інстанції на конкретні справи, або їх кількісні показники, які б свідчили про те, що судами було сформовано різну правову позицію при вирішенні справ з подібними правовідносинами, а передача цієї справи на розгляд ВП ВС необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики. Питання щодо обрання позивачем належного (ефективного) способу захисту його права вирішується судом касаційної інстанції під час розгляду касаційної скарги відповідно до його повноважень.

6. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 грудня 2019 року

Справа № 523/2897/16-ц (Провадження № 14-717цс19).

Сторони/предмет: ПАТ «Укрсоцбанк» в особі Одеської обласної філії до Приватного малого підприємства «Виробничо-комерційна фірма «Влад», ОСОБА_1, ОСОБА_2 про стягнення заборгованості за кредитним договором.

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: ККС ВС вважає, що виключну правову проблему становить питання, чи є рішення суду, яким встановлені обставини щодо припинення правовідносин за договором поруки нововиявленою обставиною у розумінні пункту 1 частини другої статті 361 ЦПК України 2004 року.

Позиція ВП ВС: Відповідь на правове питання щодо наявності або відсутності нововиявлених обставин викладено у статті 361 ЦПК України у редакції 2004 року, статті 423 чинного на ЦПК України, постанові пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30 березня 2012 року № 4 «Про застосування цивільного процесуального законодавства при перегляді судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами», які дають чітке роз'яснення та розмежування нововиявлених та нових обставин.

7. Суд, який направив справу: ККС ВС

Дата прийняття ухвали: 12 грудня 2019 року

Справа № 760/1788/16-к (Провадження № 13-94кс19).

за касаційною скаргою засудженого ОСОБА_1 на вирок Солом'янського районного суду міста Києва від 12 січня 2018 року та ухвалу Київського апеляційного суду від 14 травня 2019 року.

Суддя-доповідач: Антонюк Н. О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків про застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених у раніше ухвалених рішеннях Великої Палати Верховного Суду.

Опис: ККС ВС вважає за необхідне відступити від висновку ВП ВС, викладеному у постановах від 16 січня 2019 року (справа № 751/7557/15-к) та уточнити висновок, викладений у постанові ВП ВС від 16 жовтня 2019 року (справа № № 640/6847/15-к) щодо недопустимості доказів, отриманих в порядку проведення НСРД у разі невідкриття в порядку ст. 290 КПК України стороні захисту процесуальних документів, які стали підставою для проведення таких негласних слідчих дій. На думку колегії суддів, такий підхід не враховує поведінку сторони захисту та не виправдано порушує баланс інтересів сторін не на користь сторони обвинувачення.

Позиція ВП ВС: порівняння правовідносин, які виникли у цьому кримінальному провадженні, з правовідносинами, що виникли у двох інших провадженнях, свідчить про те, що вони не є подібними, а тому це не дає підстав для передачі кримінального провадження на розгляд ВП ВС. Окрім того, колегія суддів під час перегляду кримінального провадження у касаційному порядку не позбавлена можливості оцінити процесуальну поведінку сторони захисту на різних стадіях провадження, а висновки ВП ВС, викладені у постановах від 16 січня та 16 жовтня 2019 року, цьому не перешкоджають.

8. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 17 грудня 2019 року

Справа № 916/1731/18 (Провадження № 12-207гс19).

Сторони/предмет: ОСОБА_1 до СТОВ «Південьагропереробка», ТОВ «Джелс Енерджи АБ» про визнання недійсним контракту.

Суддя-доповідач: Власов Ю. Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у у раніше ухвалених рішеннях Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає, що висновок ВП ВС, викладений у справах № 916/2084/17 та № 905/2559/17, не враховує ситуації, коли директор є одним з учасників товариства, якому належить значна частка у статутному капіталі. За такої ситуації учасник товариства, чия частка в статутному капіталі менша або рівнозначна, позбавлений можливості захистити свої права через органи управління шляхом проведення загальних зборів та прийняття на них відповідних рішень. При цьому такий учасник може мати законний інтерес у ефективній діяльності товариства, учасником якого він є, зокрема, в отриманні прибутку від діяльності такого товариства.

Позиція ВП ВС: ВП ВС не вбачає підстав для відступу від правового висновку щодо застосування норм права, викладеного в раніше ухвалених постановках ВП ВС, оскільки такий висновок ВП ВС має загальний характер та не залежить від виконання учасником товариства одночасно функцій його директора або розміру частки учасника у статутному капіталі товариства.

9.Суд, який направив справу: ККС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 грудня 2019 року

Справа № 161/19398/17 (Провадження № 13-102кс19).

за касаційною скаргою прокурора на ухвалу Апеляційного суду Волинської області від 05 лютого 2018 року

Суддя-доповідач: Британчук В.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: ККС ВС вважає, що виключну правову проблему становить питання, чи має право потерпілий звертатися до слідчого судді з клопотанням про надання тимчасового доступу до речей і документів, а суддя надавати йому такий доступ. На думку колегії суддів, існує нечіткість, невизначеність правових норм, які стосуються статусу потерпілого та його прав у кримінальному процесі.

Позиція ВП ВС: Колегією суддів не наведено суперечливої практики ККС ВС у застосуванні норм процесуального права у контексті поставлених питань, існування неоднакових наукових підходів щодо їх вирішення, а також не зазначено причин, через які колегія суддів не зможе відповісти на поставлені питання під час касаційного перегляду ухвали апеляційного суду. Поставлені колегією суддів питання зводяться до перевірки правильності застосування норм КПК, що є обов'язком касаційного суду згідно з ч. 1 ст. 433 КПК, і перешкод цьому матеріали кримінального провадження не містять.

10.Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 грудня 2019 року

Справа № 914/240/18 (Провадження № 12-212гс19).

Сторони/предмет: заступника військового прокурора Західного регіону України в інтересах держави в особі КМУ до ДП ДГЗП «Спецтехноекспорт», ТОВ «ВП «Будінвест», Адміністрації Державної прикордонної служби України про визнання недійсним договору купівлі-продажу нерухомого майна.

Суддя-доповідач: Кібенко О. Р.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КГС ВС вважає, що виключна правова проблема полягає у необхідності вирішення питання про те, як має діяти суд першої інстанції у разі конкуренції різних частин наведеної статті; чи можна дійти висновку про те, що норма про виключну підсудність, визначена частиною п'ятою статті 30 ГПК України, превалює над нормою про виключну підсудність, визначену частиною третьою цієї статті.

Позиція ВП ВС: КГС ВС не виклав в ухвалі правової проблеми, яку містить ця справа саме у правозастосуванні відповідних норм процесуального права, не зробив посилання на конкретні справи або їх кількісні показники, які б свідчили про те, що суди сформували різні правові позиції при вирішенні справ з подібними правовідносинами, а передача цієї справи на розгляд ВП ВС необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.12.2019 по 31.12.2019/ Відпов. за вип.: суддя ВП ВС, д-р юрид. наук О. Р. Кібенко. – Київ, 2019. – Вип. 16. – 68 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

fb.com/supremecourt.ua

[@supremecourt_ua](https://twitter.com/supremecourt_ua)

t.me/supremecourtua

twitter.com/supremecourt_ua